

Ministerie van Defensie

Jaarverslag MIVD 2014

Jaarverslag

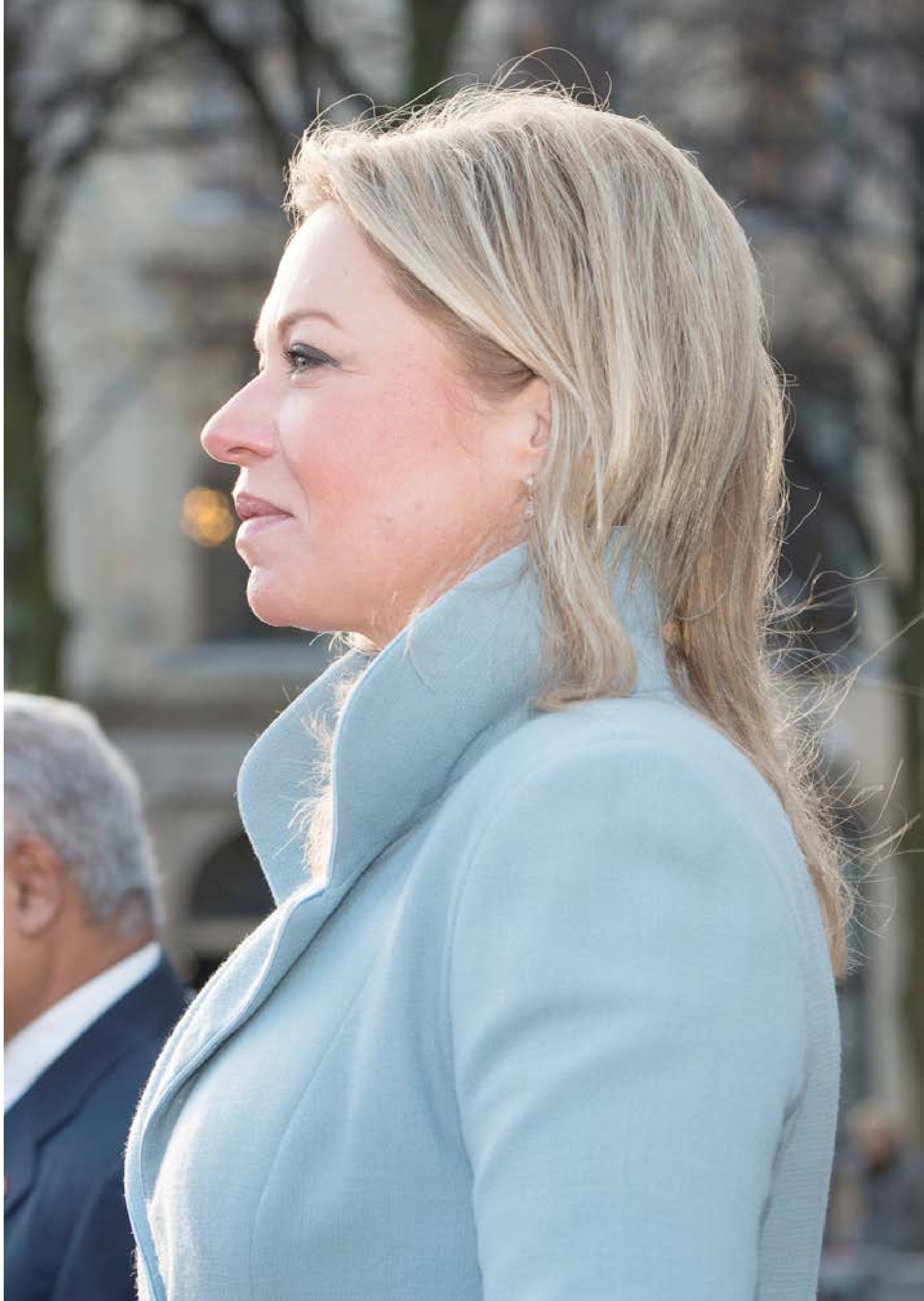
MIVD 2014

Inhoudsopgave

Voorwoord van de MInister van Defensie	4
Inleiding	8
Missie support	10
Monitoring en stabiliteit	20
Weerbaar en alert	30
Samenwerking	44
Verantwoording	50

Minister van Defensie

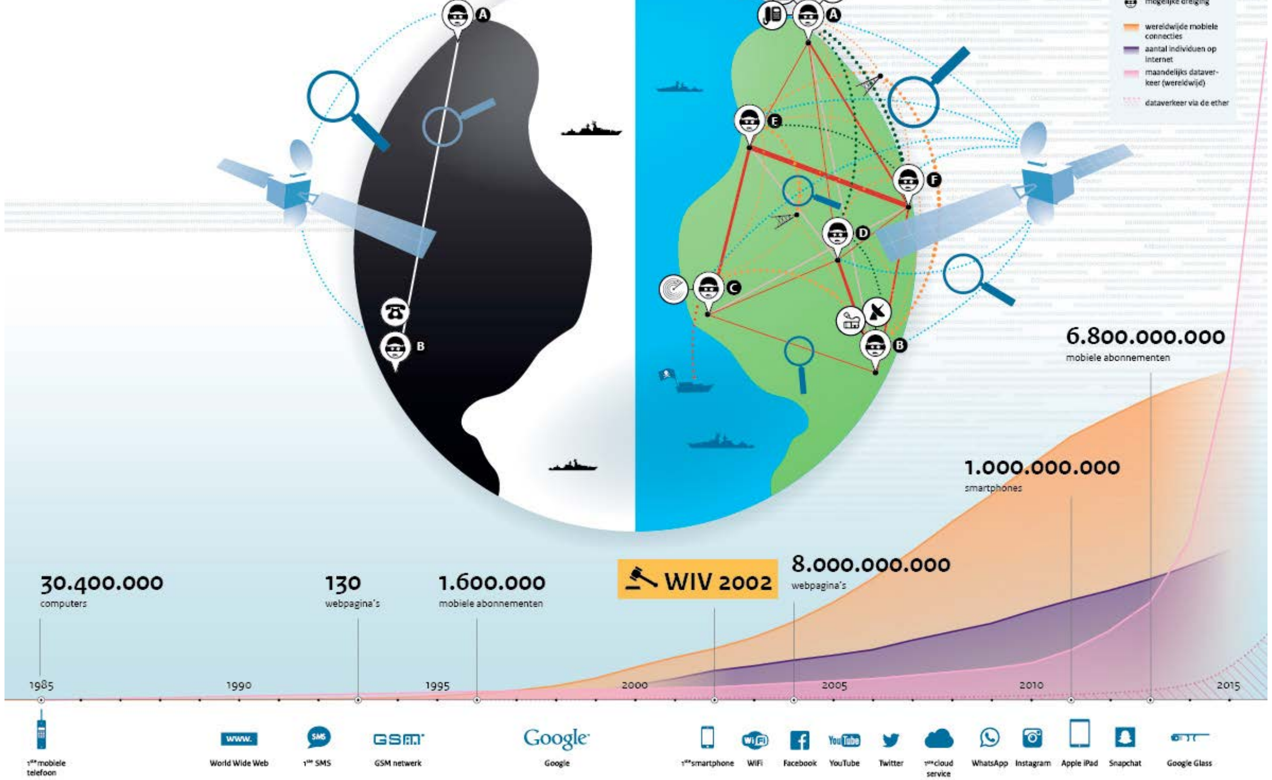
"De MIVD moet zoveel mogelijk onzekerheden wegnemen. Zonder inlichtingen, geen operatie."

De ramp met de MH-17, de opkomst van ISIS en meerdere militaire missies. Dit waren gebeurtenissen en ontwikkelingen die grote invloed hadden op Nederland en de krijgsmacht in 2014. Gebeurtenissen en ontwikkelingen die qua aard en achtergrond ver uit elkaar liggen. We zien voorts dat dreigingen en conflicten zich niet alleen tot de grenzen van één land beperken. We hebben te maken met organisaties en bewegingen die zich eenvoudig van A naar B verplaatsen en in meerdere landen actief zijn. De gemene deler is de sterke behoefte aan informatie die op betrouwbaarheid is getoetst, zodat we onderbouwde keuzes kunnen maken. Informatie die zo snel mogelijk en op verschillende niveaus beschikbaar moet zijn. De MIVD richt zich op het tijdig informeren van belanghebbenden. De MIVD levert informatie ter ondersteuning van (besluitvorming over) missies, voor de bescherming van Nederlandse belangen en voor de veiligheid en effectiviteit van Nederlandse militairen en coalitietroepen. We willen immers de juiste keuzes maken en onze mensen doeltreffend inzetten. Daarvoor is inzicht in én het begrijpen van de situatie ter plaatse van groot belang. De MIVD moet zoveel mogelijk onzekerheden wegnemen. Zonder inlichtingen, geen operatie.

De MIVD richt zich ook op het vroegtijdig signaleren van ontwikkelingen die ons in de toekomst kunnen raken of om een koerswijziging vragen. Voor een optimale inzet van de krijgsmacht is deze strategic warning essentieel om tijdig handelingsperspectief te krijgen en de krijgsmacht flexibel in te kunnen zetten.

Inlichtingen en de informatierevolutie

Dreiging of instabiliteit die in het buitenland ontstaat en de nationale veiligheid kan bedreigen, wil je bij de bron bestrijden.

Dreiging of instabiliteit die in het buitenland ontstaat en de nationale veiligheid kan bedreigen, wil je bij de bron bestrijden. Aan de andere kant kan Nederlandse militaire inzet in het buitenland consequenties hebben voor onze nationale veiligheid. De MIVD brengt die dreigingen in kaart en beschermt daarmee de belangen en veiligheid van Nederland.

De MIVD kan echter niet alles in de gaten houden. Daar hebben we de middelen niet voor en dat willen we ook niet. Wel willen we, alvorens we militairen ergens inzetten, precies weten hoe de situatie er uitziet en waar we ons op moeten voorbereiden. Om dat te realiseren heb je partners nodig binnen het inlichtingen- en veiligheidsnetwerk van Defensie, maar ook daarbuiten. De krijgsmacht bundelt regelmatig krachten met internationale partners door deel te nemen aan coalities of door expertise gezamenlijk in te zetten.

De werkwijze van de MIVD is staatsgeheim. Dat is niet uit onwil om transparant te zijn, maar om onze actuele informatiepositie, werkwijze en bronnen te beschermen. Zo staat het ook in de wet. De MIVD hanteert zelf de spreuk "niet geheimzinnig, maar zinnig geheim". Inlichtingen zijn van grote waarde. Die waarde wordt onder andere bepaald door de exclusiviteit waarmee de inlichtingen worden verkregen en verspreid. De toegevoegde waarde van een militaire inlichtingen- en veiligheidsdienst ligt daarbij vooral in de beschikbaarheid van informatie die uniek en niet openbaar voor anderen verkrijgbaar is. Dat geeft beperkingen aan wat we met de buitenwereld kunnen delen. Defensie kan het zich niet veroorloven om de eigen bronnen en informatiepositie kwijt raken. Daarmee zouden mensenlevens in gevaar worden gebracht.

"niet geheimzinnig,
maar zinnig geheim"

In de komende jaren zie ik de behoefte aan tijdige en op betrouwbaarheid getoetste militaire inlichtingen- en veiligheidsproducten verder toenemen. Recente ontwikkelingen laten zien dat crises zich snel ontwikkelen en over landsgrenzen reiken, waarbij het van belang is snel een informatiepositie op te bouwen. Daarnaast hebben wij de ambitie om de krijgsmacht snel en flexibel in te zetten. Met andere woorden: met informatiegestuurd optreden willen we onze mensen en middelen zo effectief en veilig mogelijk inzetten.

Vroeger was het vergaren van inlichtingen vrij overzichtelijk. Door de informatierevolutie zijn de mogelijkheden ingrijpend veranderd. Nieuwe technologie schept nieuwe kansen, maar ook nieuwe risico's. Over het algemeen geldt: het verzamelen van inlichtingen wordt steeds complexer. Een duidelijk juridisch kader, zoals de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 is hiervoor ook een belangrijke randvoorwaarde. Deze wet, die momenteel wordt gemoderniseerd om tegemoet te komen aan de nieuwe technologische ontwikkelingen, is de wettelijke basis voor het optreden van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in Nederland en het toezicht daarop.

De minister van Defensie
J.A. Hennis-Plasschaert

Inleiding

De MIVD levert dreigings- en inlichtingenanalyses aan de ministeries van Defensie, Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken en Veiligheid & Justitie. Daarnaast zijn bondgenoten, nationale en internationale organisaties van dreigings- en inlichtingenanalyses voorzien. De analyses kunnen op 3 niveaus worden uitgevoerd. De strategische analyses geven inzicht in de algemene veiligheidssituatie en de stabiliteit van een regio of een land. Daarnaast stelt de MIVD militair/operationele analyses over capaciteiten, activiteiten en intenties van opposing military forces op voor militaire operaties, waar Nederlandse militairen bij betrokken zijn. Deze analyses worden gemaakt voor uitgezonden eenheden en geven specifieke en gevalideerde informatie over het inzetgebied. Tactische analyses ondersteunen de patrouilles en operaties in het uitzendgebied met inlichtingen.

De MIVD werkt met teams bestaande uit analisten en specialisten voor het verzamelen van informatie. De rapportages van de dienst zijn all-source producten op basis van OSINT, IMINT, CLASSINT, SIGINT, HUMINT, MEDINT, GEOINT en Cyber, van informatie uit andere delen van het inlichtingen en –veiligheidsnetwerk van defensie en informatie van partnerdiensten uit binnen- en buitenland. Bruikbare inlichtingenproducten zijn tijdig, zo beknopt mogelijk en toegesneden op de informatiebehoefte van de gebruiker.

Naast verschillende niveaus in analyses, zitten er ook gradaties in de informatiebehoefte van afnemers. De MIVD maakt afspraken met afnemers, zoals het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Commandant der Strijdkrachten, etc. over de gewenste omvang van het onderzoek. Als afnemers een groot handelingsperspectief ambiëren, is er doorgaans behoefte aan een robuuste inlichtingenpositie. Hierbij geldt: hoe meer bronnen, des te robuuster het inlichtingenproduct.

In een onveiliger wereld is er een grote en toenemende behoefte aan minutieuze analyses. Niet elk onderzoek kan met dezelfde omvang worden uitgevoerd, dus worden er prioriteiten gesteld. Soms is ook tijd een beperkende factor: om vanuit het niets te komen tot een hoogwaardige inlichtingenpositie kost vaak veel tijd. Maar vaker ligt de reden in de beschikbare capaciteit. De ramp met de MH17 en de ontwikkelingen in het Midden-Oosten hebben tot een interne herschikking van beschikbare capaciteit geleid. Dit is niet wenselijk. Daarom heeft het kabinet besloten om de veiligheidsketen te versterken. Het budget van de MIVD wordt structureel opgehoogd met M€ 17. Met dit geld wordt extra personeel aangetrokken voor de verwerving, de verwerking en de analyse van aan terrorisme en extremisme gerelateerde informatie en de noodzakelijke specialistische ondersteuning.

Voor een analyse worden diverse bronnen gebruikt; deze staan in dit overzicht:

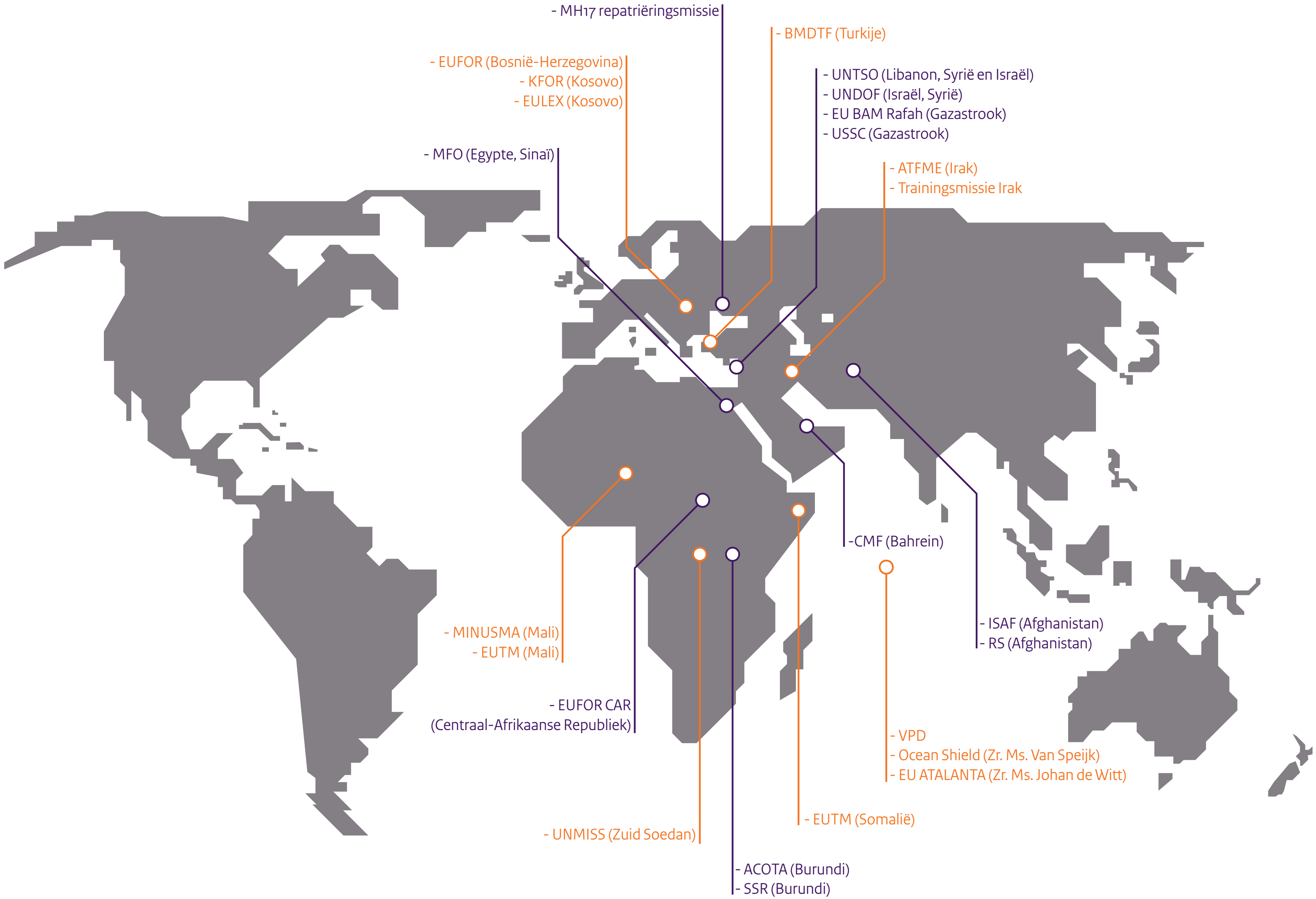
- Open Source Intelligence (OSINT): verzamelen en analyseren van informatie uit open bronnen
- Imagery Intelligence (IMINT): analyse en rapportage van inlichtingen aan de hand van beelden verkregen van satellieten en luchtgebonden platformen
- Classified Intelligence (CLASSINT): Gerubriceerde informatie en inlichtingen, verkregen van (inter)nationale militaire netwerken en partners
- Signals Intelligence (SIGINT): inlichtingen, verkregen uit onderschepping en verwerking van gegevens uit telecommunicatie en elektromagnetische uitzendingen
- Human Intelligence (HUMINT): inlichtingen op basis van informatie uit menselijke bronnen
- Medical Intelligence (MEDINT): informatie op medisch gebied
- Geospatial Intelligence (GEOINT): een analysetechniek waarbij verschillende soorten inlichtingen overzichtelijk op een landkaart worden gepresenteerd.
- Cyber (Computer Network Exploitation): het verzamelen van inlichtingen uit genetwerkte computers.

Missie support

Militaire operaties in 2014:

Zie voor meer informatie over huidige en afgeronde operaties: www.defensie.nl

Russische Federatie en Oekraïne en MH 17

De Russische annexatie van de Krim, de betrokkenheid bij het conflict in Oost-Oekraïne en de troepenopbouw in de directe omgeving van NAVO-grondgebied zijn de manifestatie van een assertief en agressief Russisch buitenland- en veiligheidsbeleid. Zoals in het vorige jaarverslag al is gemeld is het Russische buitenland- en veiligheidsbeleid de afgelopen jaren verder verhard, zeker ten aanzien van 'het Westen' (met name de NAVO en de Verenigde Staten). De ontwikkelingen rond Oekraïne benadrukken het belang dat dit land in de Russische optiek heeft. De voormalige Sovjetrepublieken en in het bijzonder Oekraïne hebben bijgevolg een essentiële rol in de Oost-Europese veiligheidssituatie. Het Russische politiek en militair optreden heeft geleid tot een toenemende regionale instabiliteit.

Als gevolg van de MH17 ramp boven Oost-Oekraïne werd Nederland gedwongen om een actieve rol te gaan spelen in een instabiel gebied. De MIVD ondersteunde de repatriëringsmissie door de betrokken eenheden en de relevante ministeries te briefen. Een andere belangrijke taak was het opstellen van dreigingsappreciaties ten aanzien van de Nederlandse repatriëringsmissie, waarbij inschattingen werden gemaakt op basis van de bredere veiligheidssituatie.

Met de annexatie van de Krim in maart 2014, de Russische steun aan de pro-Russische separatisten en de grootschalige, bedreigende troepenopbouw aan de Oekraïense grens werd de assertievere rol van de Russische Federatie in de regio duidelijk zichtbaar. Bovendien toonde dit de ontwikkeling van het Russische militair vermogen.

De ontwikkelingen in 2014 hebben getoond dat de in 2008 gestarte krijgsmachthervorming van de Russische Federatie heeft geleid tot een toename van het Russisch militaire vermogen.

De op 16 april 2014 door de Noord-Atlantische Raad goedgekeurde immediate reassurance measures betroffen een militaire versterking van de oostgrens van de NAVO als reactie op de toegenomen Russische militaire activiteiten langs de Oekraïense grens en NAVO-grondgebied. Onderdeel hiervan is onder andere de stationering van Nederlandse F16 gevechtsvliegtuigen in Polen, de aanwezigheid van Nederlandse marineschepen in de Baltische Zee en deelname in 2015 door Nederlandse eenheden aan de NATO Very High Readiness Joint Task Force ('flitsmacht'). De vraag naar inlichtingenproducten over de Russische Federatie is hierdoor fors toegenomen.

Ook buiten Oekraïne is sprake van een toename van Russisch militair machtsvertoon en strategic messaging (het afgeven van een politieke boodschap) met militaire middelen, hetgeen blijkt uit een toename en een toenemende complexiteit van inzet van de Russische strategische bommenwerpervloot en de Russische marine in de directe omgeving van NAVO-grondgebied. De MIVD rapporteert over deze activiteit en blijft dit ook de komende jaren doen.

Essentieel in het Russische veiligheidsbeleid is, naast het behoud van nucleair evenwicht en een strategische balans met de VS, een aanhoudende invloed in de voormalig Sovjetrepublieken en een fundamentele wijziging van de Europese veiligheidsarchitectuur.

Het volgen van militairtechnologische ontwikkelingen is voor de MIVD van belang om een inschatting te kunnen maken van de dreiging van bestaande en toekomstige conventionele wapensystemen in (potentiële) risicolanden en inzetgebieden. De MIVD besteedde aandacht aan de belangrijkste producenten van moderne wapensystemen en de ontwikkeling van wapentechnologie.

"Tijdens de planning voor de repatriëringsmissie met MH17 moest ik de Commandant der Strijdkrachten een briefing geven. Na afloop nam hij ter plekke een besluit op basis van onze informatie." - analist

Afghanistan

De MIVD richtte zich in 2014 primair op de nationale strategische politieke en veiligheidsontwikkelingen, vanwege de beëindiging van de Geintegreerde Politie-trainingsmissie. Verder was tot 1 juli 2014 de Air Task Force (ATF) actief in Afghanistan. Deze werd ondersteund met updates aangaande de grond-lucht-dreiging. In september besloot het Kabinet tot een Nederlandse bijdrage aan de Resolute Support-missie, die in december Fully Operational Capable werd. De MIVD ondersteunt deze missie met inlichtingen-producten

Capaciteiten zijn de mensen en middelen waarover de opstandelingen beschikken. Intenties zijn de doelen die de opstandelingen willen bereiken.

Op veiligheidsgebied keek de MIVD vooral naar de activiteiten, capaciteiten en intenties van de insurgents (opstandelingen) in Afghanistan. Weliswaar is het aantal gewelddadige incidenten in Afghanistan sinds 2010 afgenomen, maar de veiligheidssituatie in Afghanistan is in het afgelopen jaar verslechterd. De Taliban heeft in 2014 zijn invloed op het platteland verder uitgebreid en heeft meer bewegingsvrijheid. De Afghan National Security Forces kunnen nog onvoldoende weerstand bieden aan de insurgents.

Resolute Support
Het doel van Resolute Support is het ondersteunen van de verdere opbouw van een professioneel veiligheidsapparaat, waaronder leger en politie. Nederlandse militairen vervullen met bondgenoten een adviserende rol voor het hogere kader van leger en politie. Een goed functionerend veiligheidsapparaat is er voor de bescherming van de Afghaanse bevolking en de handhaving van de (vooralsnog wankele) rechtsorde in het land. De Nederlandse militairen en hun bondgenoten zijn niet verantwoordelijk voor de veiligheid in Afghanistan, dat ligt geheel bij de Afghanen. De MIVD voorziet het Nederlands contingent van analyses.

“Politiek gezien stond het jaar in het teken van de presidentsverkiezingen, hun roerige nasleep en de vorming van de regering van nationale eenheid. Het voortslepende verkiezingsproces in Afghanistan, de daarmee gepaard gaande politieke instabiliteit en het feit dat er in 2014 geen nieuw kabinet aantrad belemmeren de groei van de Afghaanse economie die toch al afhankelijk is van internationale steun - analist team Afghanistan.

Mali

De Nederlandse regering heeft op 1 november 2013 besloten om aan de VN missie MINUSMA (Mission multidimensionelle Integrée des Nations Unies pour la Stabilisation au Mali) in Mali deel te nemen.

De Nederlandse VN-troepen zijn vanaf januari 2014 ontplooid in de regio Gao, nabij Gao-stad, en in de hoofdstad Bamako. De hoofdtaak van deze troepen is het verzamelen van inlichtingen ten behoeve van de besluitvorming en operaties van MINUSMA. In eerste instantie werd de missie met de inzet van Apache gevechtshelikopters, Special Forces, JISTARC (Joint Intelligence, Surveillance, Target Acquisition & Reconnaissance Commando) Field HUMINT, analisten en onbemande systemen uitgevoerd. In 2014 werd besloten ook Chinook transporthelikopters naar Mali te sturen. Vanwege deze Nederlandse betrokkenheid binnen MINUSMA behoort Mali tot één van de prioriteitsgebieden van de MIVD. Ook in 2014 heeft de dienst capaciteit vrijgemaakt voor onderzoek naar de politieke ontwikkelingen en de fragiele veiligheidssituatie die gedurende het afgelopen jaar in delen van Noord-Mali onder druk kwam te staan.

Een voorbeeld van de fragiele veiligheidssituatie is een omstreden bezoek van de Malinese premier Moussa Mara aan de stad Kidal mei afgelopen jaar. Dit leidde tot gevechten tussen de separatistische groeperingen en het Malinese leger, met als resultaat de terugtrekking van het leger uit vrijwel geheel Noord-Mali. Deze grote tegenslag toonde aan dat het Malinese leger niet sterk genoeg is om zelf de veiligheid in het noorden van het land te garanderen. De terugtrekking werd opgevolgd door kleinschalige gevechten tussen rivaliserende milities die wedijveren om de winstgevende smokkelroutes die Mali met Noord-Afrikaanse smokkelnetwerken verbindt. De start van nieuwe vredesbesprekingen in Algiers in juli tussen o.a. Bamako en een aantal groeperingen uit het noorden van Mali waaronder de MNLA die nog altijd een onafhankelijke Azawad nastreeft, kreeg door het verlies bij Kidal een noodzakelijke impuls aangezien een militaire oplossing van conflict niet langer haalbaar was.

Dit bood in het verdere verloop van 2014 echter nog geen zicht op een duurzaam vredesakkoord waar alle in Algiers vertegenwoordigde partijen zich in kunnen vinden. Inmiddels is begin maart door een aantal partijen een pre-akkoord geparafeerd, maar de Coördinatie voert nog overleg met de achterban.

De internationale aanwezigheid in Mali heeft afgelopen jaar helaas geen einde gebracht aan de jihadistische dreiging in Noord-Mali en de regio, ondanks het succesvolle militaire offensief in 2013, de VN-inspanningen en de Franse operaties Serval en Barkhane. Jihadistische strijders, verbonden door netwerken, hebben door middel van diverse aanslagen in Noord-Mali een destabiliserend effect gehad op het gebied. Zo is de veiligheidssituatie in de regio Kidal in 2014 verder onder druk komen te staan door de verminderde aanwezigheid van Franse troepen, de afwezigheid van Malinese autoriteiten, de toegenomen criminaliteit en de onverminderde bewegingsvrijheid van jihadisten. Aanslagen met raketten, improvised explosive devices (IEDs) en mijnen waren gericht tegen zowel het Malinese leger als tegen eenheden van MINUSMA en de Franse operatie Barkhane. Vooral in het gebergte Adrar des Ifoghas kunnen de jihadisten zich makkelijk bewegen, zowel vanwege de kennis van het terrein alsook door diepgewortelde lokale contacten. De aanloop naar een vredesakkoord kan leiden tot een evenredig opvoeren van activiteiten door de gewapende groeperingen.

Doel van de missie is stabiliteit en veiligheid voor de bevolking van Mali. De Nederlandse militairen verzamelen, verwerken en analyseren inlichtingen voor de Verenigde Naties, die hierdoor effectiever kunnen optreden.

Wateren rond de Hoorn van Afrika

Nederland heeft in 2014 in het kader van piraterijbestrijding, en ten behoeve van ongestoorde en vrije scheepvaart, bijgedragen aan de antipiraterijoperaties missie van de EU, EUNAVFOR ATALANTA, en aan de NAVO-missie, OCEAN SHIELD, in de Golf van Aden, het Somalisch Bassin en in de Indische Oceaan. Eveneens droeg Nederland in 2014 bij aan de regionale maritieme capaciteitsopbouwmissie van de EU, EUCAP NESTOR, en de Europese Trainingsmissie in Somalië.

De missies hebben als doel ongestoorde en vrije scheepvaart te bewerkstelligen

Op zee
Atalanta en Ocean Shield bestrijden piraterij op zee. De missies hebben als doel ongestoorde en vrije scheepvaart te bewerkstelligen. Daarnaast richt Atalanta zich specifiek op de bescherming van humanitaire transporten van het World Food Program. De MIVD heeft deze missies het afgelopen jaar ondersteund met diverse (contra-) inlichtingenproducten. Daarnaast zijn door Defensie bewapende Vessel Protection Detachments (VPD's) aan boord van koopvaardijschepen geplaatst. Ook deze inzet is door de MIVD ondersteund.
De dalende trend van het aantal piraterijgerelateerde incidenten in 2013 is doorgezet in 2014: van een kleine twintig in 2013 naar slechts vier incidenten in 2014. De laatste succesvolle kaping van een koopvaardijschip dateert van mei 2012. In totaal waren eind 2014 nog 30 mensen gegijzeld door Somalische piraterijgroepen.

De antipiraterijoperaties op zee, alsmede de zelfbeschermingsmaatregelen van de scheepvaartbranche en het gebruik van beveiligers (vessel protection detachments en, in het geval van buitenlandse schepen, gewapende particuliere beveiligers), hebben het aantal incidenten sterk teruggebracht. Aan boord van de koopvaardijschepen kunnen VPD's worden ingezet en andere preventieve beveiligingsmaatregelen worden genomen die er onder andere voor zorgen dat piraten moeilijker aan boord kunnen komen. Naast de preventieve maatregelen aan boord van koopvaardijschepen draagt het monitoren en uitschakelen van zogenaamde Pirate Action Groups (PAGs) door de patrouillerende marineschepen positief bij aan piraterijbestrijding. Piraten breken de aanval ook af wanneer gericht vuur wordt uitgebracht.

Op land
De internationale gemeenschap tracht al jaren duurzame veranderingen in Somalië te bewerkstelligen en stimuleert en financiert de wederopbouw van het land. Dat moet ertoe leiden dat de politieke en veiligheidssituatie daar stabiliseert, zodat onder meer onderliggende oorzaken van piraterij kunnen worden aangepakt. In algemene zin kan worden gesteld dat de effecten van deze inspanningen nog gering zijn. In een aantal gebieden zijn de lokale piratenmilities sterk vertegenwoordigd en is de invloed van de nationale of lokale overheden gering. Daarbij ontberen deze overheden de middelen om gewapenderhand tegenwicht te bieden aan piraterij of om alternatieve bronnen van inkomsten te bieden. Soms lijkt zelfs sprake van heimelijke samenwerking. De MIVD constateert bij piraterijgerelateerde netwerken nog steeds de intentie om schepen te kapen (zie ook pagina 30). De onderliggende oorzaken en randvoorwaarden voor piraterij vanaf de Somalische kust zijn nog vrijwel ongewijzigd. In grote lijnen zijn dit uitzichtloze armoede en werkeloosheid, een overheid, die in veel gebieden geen gezag heeft en de nabijheid van de belangrijkste scheepvaartroutes ter wereld. Het gevaar voor incidentele aanvallen blijft daarom in 2015 bestaan. Onvoldoende beveiligde koopvaardijschepen in de wateren rondom de Hoorn van Afrika lopen nog steeds een risico.

Noord-Irak

De veiligheidssituatie in Irak is de laatste jaren steeds verslechterd. Ook het jaar 2014 werd gewelddadig ingeluid met gevechten in Falluja en Ramadi, na een offensief door de terroristische groepering Islamitische Staat in Irak en al-Sham (ISIS). Voor de MIVD was de situatie de eerste helft van 2014 aanleiding om dit als een aandachtsgebied in het kader van strategische waarschuwing te beschouwen. Met de terreinwinst van ISIS medio 2014 werd na overleg met de behoeftestellers besloten de ontwikkelingen in Noord-Irak intensiever te volgen. ISIS maakte een snelle opmars door gebruik te maken van sluimerende onvrede onder het soennitische bevolkingsdeel. De regering in Bagdad verloor hierdoor de controle over een groot deel van het noorden en westen van het land. De Iraakse gelegenheidspartners van ISIS, in de vorm van nationalistische en tribale verbanden, verleenden opportunistisch steun aan het ISIS-offensief, in reactie

op de sektarische uitsluitingspolitiek van de toenmalige Iraakse premier al-Maliki. Zij delen echter niet het ISIS-streven naar een kalifaat met streng-religieuze leefregels.

Strategic warning of strategische waarschuwing: onderzoek naar een land of gebied, waarbinnen ontwikkelingen gevolgen kunnen hebben voor Nederlandse belangen

De opmars van ISIS in Noord- en West-Irak weerspiegelde verder niet zozeer de sterkte van ISIS, maar het slimme gebruik van propaganda en social media en het onverwacht zwakke optreden van de Iraakse strijdkrachten. Als reactie hierop riepen Iraakse sjiitische leiders de sjiitische bevolking op zich te organiseren en het offensief te keren. Al langer bestaande sjiitische milities groeiden in omvang en nemen sindsdien actief deel aan de strijd tegen ISIS aan de zijde van de Iraakse strijdkrachten. In Noord-Irak namen eenheden van de Koerdische deelstaat op meerdere locaties, waaronder Kirkuk, de posities over van weggetrokken Iraakse eenheden en raakten in gevecht met ISIS.

In juni 2014 heeft ISIS een islamitisch kalifaat uitgeroepen in delen van Syrië en Irak. Hierbij had het gewelddadig optreden van ISIS ontwrichtende gevolgen ter plaatse en in omringende landen. ISIS en daaraan gelieerde netwerken vormen een directe dreiging voor de veiligheidssituatie en stabiliteit van Irak, zijn burgers en de omliggende regio, en potentieel een dreiging voor de Nederlandse veiligheid, vanwege de groei van geradicaliseerde strijders richting Syrië en Irak en de mogelijke dreiging die uit gaat van individuen die terugkeren naar ons land en die zich aangesproken voelen door het gedachtegoed van ISIS. Mede daarom heeft het kabinet besloten ook een militaire bijdrage te leveren aan de internationale coalitie die strijdt tegen ISIS in Irak. ISIS heeft in meerdere boodschappen oproepen gedaan aan jihadisten om aanslagen te plegen tegen belangen van landen die deelnemen aan de internationale coalitie. Aanslagen in Frankrijk, Canada en Australië hebben aangetoond dat onder meer militaire belangen voor dit soort aanslagen een potentieel interessant doelwit vormen. De MIVD heeft in 2014 onderzoek verricht naar de dreiging die uitgaat van ISIS richting Defensie in Nederland en richting eenheden van Defensie die deelnemen aan de internationale coalitie in de regio.

Nederland neemt deel aan de strijd tegen ISIS. Jachtvliegtuigen worden ingezet in Irak en Nederlandse militairen trainen en adviseren Iraakse en Koerdische strijdkrachten. Het doel van de missie is de militaire kracht en opmars van ISIS en daaraan gelieerde organisaties te breken.

Het autoritaire optreden van premier al-Maliki had de cohesie van het Iraakse bestuur de laatste jaren zodanig ondermijnd, dat zijn positie in september 2014 onhoudbaar werd. Zijn opvolger al-Abadi heeft een hoopvolle start gemaakt door succesvol een meer inclusieve ministersploeg te vormen, waarbinnen soennitische belangen ook vertegenwoordigd zijn, te werken aan een akkoord over de Koerdische autonome regio over olie en achterstallige betalingen en hervormingen door te voeren in de militaire topstructuur.
De Iraakse strijdkrachten hebben vanaf augustus met militaire steun van onder meer de VS, Rusland en Iran hun verdediging tegen ISIS beter weten te organiseren en te versterken. Inmiddels hebben zij ook offensieve operaties uitgevoerd, onder meer in coördinatie met de Koerdische strijdkrachten. Het luchtoptreden van de coalitie, in samenhang met het grondoptreden van de Iraakse en Koerdische strijdkrachten, heeft ervoor gezorgd dat de opmars van ISIS in Irak gedeeltelijk is gestopt en ISIS op verschillende plaatsen in de verdediging is gedrongen. In Noord-Irak ligt het initiatief intussen grotendeels bij de Koerdische strijdkrachten.

'Je moet je een onderwerp in korte tijd eigen kunnen maken en je daar ook helemaal in vastbijten. Aan de andere kant moet je ook flexibel kunnen zijn als de situatie daar om vraagt. Een crisis laat zich niet sturen.' - analist

Libanon / Syrië

De aanhoudende strijd in Syrië en de negatieve effecten hiervan op Libanon zijn aanhoudend onderwerp van onderzoek bij het gezamenlijke projectteam van de AIVD en de MIVD. Het onderzoek behelst bijkans alle aspecten die verband houden met de politiek-militaire situatie in deze landen. De strijd in Syrië die sinds het najaar van 2011 een almaar groeiend militair karakter heeft gekregen, woedt met verschillende intensiteit in vrijwel geheel in het land. Zowel het bewind als de enorme schakering aan strijdgroepen maken gebruik van alle hun ter beschikking staande militaire middelen. Beide kampen kunnen hierbij rekenen op met name materiële steun van landen in de regio. De opmars van Islamitische Staat in Irak en al-Sham (ISIS) in Syrië en Irak heeft nog meer urgentie gegeven aan het onderzoek. Een zorgpunt vormt het feit dat Syrië een populaire reisbestemming is gaan vormen voor internationale, waaronder Nederlandse, jihadisten.

De voortdurende crisis in Syrië heeft negatieve gevolgen voor de politieke en veiligheidssituatie in Libanon. Zeker sinds de significante militaire bijdrage van Hezbollah aan de overwinning van het bewind van Assad in de strijd om de Syrische

Nederland neemt deel aan de VN-missie United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO). Deze VN-missie observeert vooral de grensgebieden tussen Israël, Syrië en Libanon. De Nederlandse inspanningen zijn eind 2012 verhoogd met de stationering van een Nederlandse Patriot-eenheid in Turkije die tot begin 2015 aanwezig was. Het doel van de Patriotmissie was de bescherming van de stad Adana tegen aanvallen met raketten. Op 26 januari 2015 loste een Spaanse Patriot eenheid de Nederlanders af. In het kader van beide missies is ook in 2014 onderzoek gedaan naar mogelijke dreigingen vanuit extremistische groeperingen tegen deze missies.

plaats al-Qusair in juni 2013 is de veiligheidssituatie in het land sterk verslechterd. Uit wraak voor het optreden van het sjiitische Hezbollah in Syrië plegen salafi-jihadistische groeperingen geregeld bomaanslagen in sjiitische wijken van Beiroet. Daarnaast lopen bestaande spanningen tussen bevolkingsgroepen met tegengestelde meningen over de situatie in Syrië steeds vaker uit op gewelddadigheden, zoals in de stad Tripoli. De nationale politiek bevindt zich al maandenlang in een impasse. Het kabinet is sinds maart 2013 demissionair. Een meerderheid van de politieke partijen boycot het parlement vanwege de eisen die een aantal partijen stelt in de kabinetsformatie.
Dit alles resulteerde in 2014 in veel politiek-militaire inlichtingenrapportages over Syrië en Libanon. Vooral de ontwikkelingen in Syrië vormden een speerpunt, maar ook de consequenties hiervan voor Libanon zijn intensief in kaart gebracht. Gelet op de waarschijnlijk aanhoudende strijd in Syrië, de verwevenheid van dit slagveld met de strijd in Irak en de slechte veiligheidssituatie in Libanon, zullen de AIVD en de MIVD hun onderzoek naar de ontwikkelingen aldaar voorzetten.

Monitoring en stabiliteit

Nederlandse militairen nemen ook deel aan kleine missies. Deze missies hebben de verbetering van de stabiliteit binnen landen of handhaving van de status quo tot doel. De MIVD ondersteunt ook deze missies, ten behoeve van de veiligheid van de uitgezonden defensie medewerkers. De MIVD doet ook onderzoek naar landen waarvan een verandering van de veiligheidssituatie van grote invloed is op de lopende militaire operaties waarbij Nederlandse militairen betrokken zijn.

Egypte/MFO

In mei werd Abdel Fatah al-Sisi tot president verkozen. Al-Sisi staat voor de taak om de Egyptische economische en veiligheidssituatie in Egypte te verbeteren. Zijn beleid was in 2014 met name gericht op de veiligheid. Daarin vormt de bestrijding van radicale, salafi-jihadistische groeperingen en de Moslimbroederschap het speerpunt.
In het kader van het veiligheidsbeleid heeft het leger na de toegenomen terroristische dreiging het aantal militaire operaties in de Sinaï uitgebreid. De grens met de Gazastrook is grotendeels afgesloten en het merendeel van de smokkeltunnels is vernietigd. Naast het bestrijden van smokkelactiviteiten, richt het leger zich in de Sinaï op de bestrijding van radicale, jihadistische organisaties. Op sommige momenten hinderden de terroristische dreiging en de Egyptische maatregelen de Multinational Forces & Observers (MFO) missie in hun bewegingsvrijheid.

In 2014 verliep de samenwerking tussen Israël en Egypte in het kader van de MFO-missie constructief. De Nederlandse personele deelname aan de MFO is in februari 2015 beëindigd. De financiële bijdrage van Nederland loopt nog wel door.

Doel van de Multinational Force Observers is toezien op de vrede tussen Israël en Egypte.

Palestijnse Gebieden/EUBAM-Rafah

De vredesbesprekingen tussen Israël en de Palestijnse Autoriteiten zijn eind april 2014 vastgelopen. De Palestijnse partijen Fatah en Hamas komen in dezelfde periode tot een Palestijnse eenheidsregering. Naast het besturen van de Westelijke Jordaanoever én Gaza heeft de Palestijnse eenheidsregering de taak om Palestijnse verkiezingen in 2015 voor te bereiden. Hoewel formeel hiermee een einde komt aan een periode van politieke en territoriale scheiding tussen beide partijen die zeven jaar duurde, slaagt de PA er niet in daadwerkelijk het bestuur in Gaza over te nemen.

Verdere uitwerking van het verzoeningsakkoord werd gecompliceerd door de vijftig dagen durende oorlog tussen Israël en Hamas, in de zomer van 2014. Deze leidde tot grote verwoestingen en een groot aantal slachtoffers in Gaza. Hamas, de partij die de facto de macht in Gaza in handen heeft, werd een grote slag toegebracht. Op 26 augustus 2014 bereikten de strijdende partijen een overeenkomst over een staakt-het-vuren voor onbepaalde tijd. Als gevolg van de strijd steeg de populariteit van Hamas onder de Palestijnse bevolking aanzienlijk.

Doel van de EU Border Assistance Mission te RAFAH (EUBAM/Rafah) is assistentie verlenen bij de grensovergang Gazastrook – Egypte bij Rafah

Ondanks het gezamenlijk optreden van Hamas en Fatah tijdens deze staakt-het-vuren onderhandelingen, zijn de partijen nog steeds erg verdeeld. Door het gebrek aan onderling vertrouwen liepen de spanningen op. Ook de relatie tussen de Palestijnse Autoriteiten en Israël verslechtert na het staakt-het-vuren. Op de Westelijke Jordaanoever en in Jeruzalem lopen de spanningen op en de wederopbouw van Gaza verloopt traag. Eind december bereikte de relatie een dieptepunt toen de Palestijnse Autoriteiten de toetredingspapieren ondertekenden van het Internationaal Strafhof (International Criminal Court; ICC).

Nederland draagt met defensiepersoneel bij aan de USSC-missie. Ten behoeve van de EU Border Assistance Mission-Rafah (EUBAM) staat er defensiepersoneel op stand by. De ondersteuning van deze missies is voor de MIVD het primaire aandachtspunt in onderzoek naar de Palestijnse Gebieden.

Doel USSC missie (United States Security Co-ordinator) is ondersteuning van de Palestijnse Autoriteit om de veiligheidssector te hervormen en te professionaliseren

Iran en de Perzische Golf

Het militaire en strategische veiligheidsbeleid van Iran ten aanzien de regio Midden-Oosten was voor de MIVD reden voor verdere beoordelingen. In zijn defensieve opstelling hanteert Iran onverminderd het concept van strategische afschrikking (en vergelding) en de potentiële dreigingsaspecten hiervan vergen de aandacht. Het betreft vooral de veiligheid van de Perzische Golf en in relatie hiermee met name de redelijk gespannen politiek-militaire verhoudingen met Saoedi-Arabië. De MIVD evalueert de verhouding in de Perzische Golf-regio vanwege het geostrategische belang voor het Westen. Daarnaast werd gerapporteerd over de opbouw en activiteiten van de Iraanse krijgsmacht en zijn betrokkenheid bij de strijd in Syrië.

Afrika

In West-Afrika gaat in enkele landen sterke economische ontwikkeling hand in hand met gewapende overvallen op schepen in de Golf van Guinee en groeiend fundamentalisme dat zich in deze regio uitbreidt. Zo wordt Kameroen steeds vaker geconfronteerd met aanvallen van Boko Haram dat nu ook meer en meer activiteiten ontplooit buiten Nigeria. Ook de Westelijke Sahel en de aangrenzende landen in Noord-Afrika vormen in toenemende mate een instabiele zone, niet in de laatste plaats door de zorgelijke situatie in Libië dat door een gebrek aan staatsgezag de regionale stabiliteit inmiddels ernstig bedreigt.

Behalve een gebrek aan veiligheid heeft het uitblijven van goed bestuur in grote delen van Afrika een remmende werking op stabiliteit. Ook in 2014 werd geconstateerd dat in zowel West- als Oost-Afrika de opbouw van goed bestuur uitbleef.

EU Trainingsmissie in Mali heeft als doel de Malinese strijdkrachten op te leiden en te hervormen. EUTM Somalië doet hetzelfde voor de Somalische strijdkrachten.

Naast het vergaren van (contra-)inlichtingen ten behoeve van strategische onderzoeksvragen over Noord-Afrika, de Westelijke Sahel en grote delen van Oost-Afrika (met name de Hoorn van Afrika, het Grote Merengebied, Zuid-Sudan en Sudan), speelde de MIVD in 2014 een belangrijke ondersteunende rol bij militaire operaties in Afrika. De MIVD leverde inlichtingeninspanningen

ACOTA missies hebben als doel de strijdkrachten van Afrikaanse landen voor te bereiden op cisisbeheersingsoperaties op het Afrikaanse continent. Kleine aantallen Nederlandse militairen zijn bij de voorbereiding en training betrokken.

in het kader van operaties in Mali, naast MINUSMA, de EUTM Mali (Europese trainingsmissie te Mali) en ACOTA (African Contingency Operations and Training Assistance) in buurland Burkina Faso. Ook leverde de MIVD inlichtingeninspanningen ten behoeve van de Europese trainingsmissie in Mogadishu, Somalië (EUTM SOMALIË) en de ACOTA-trainingsmissies in Uganda en Burundi. Daarnaast ondersteunde de MIVD in 2014 de besluitvorming rond de Nederlandse inzet van het Joint Support Ship (JSS) Karel Doorman van de Koninklijke Marine ter ondersteuning van hulp bij de bestrijding van de Ebola Virus Disease (EVD) epidemie in Guinee, Sierra Leone en Liberia. Ook werd capaciteit vrijgemaakt voor het opstellen van dreigingsappreciaties en inlichtingenrapporten voor de deelname van Nederlandse militairen aan onder meer internationale oefeningen in de regio, zoals de oefeningen Central Accord 2014, Obangame Express 2014 en Saharan Express 2014.

Libië

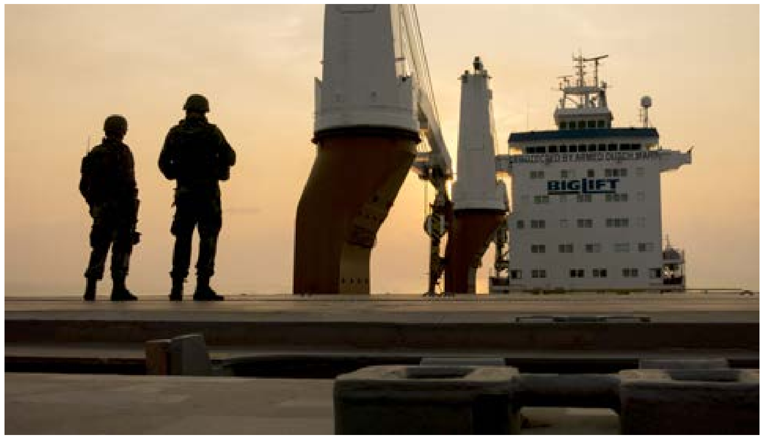
De grootste bedreiging voor de stabiliteit in Noord-Afrika en de Westelijke Sahel is het gebrek aan staatsgezag en de verontrustende veiligheidssituatie in Libië. Dit land verkeert sinds vorig jaar in een versnelde neerwaartse spiraal. Vooral rondom de twee voornaamste steden Tripoli en Benghazi is er afgelopen jaar een heftige strijd ontstaan tussen milities. Internationale en regionale inspanningen om de partijen tot een politieke dialoog te bewegen hebben tot dusver niet tot een akkoord geleid. Tevens heeft Libië een centrale ligging ten opzichte van andere conflicten in Afrika en het Midden-Oosten. Sinds de val van Ghaddafi in 2011 zijn enorme hoeveelheden wapens en munitie vrij beschikbaar geworden. In combinatie met het gebrek aan staatsgezag heeft dit Libië tot een centraal knooppunt gemaakt voor jihadistische groeperingen, mensenhandelaren, en smokkelaars van wapens en drugs. Het geweld tussen de diverse gewapende milities in Libië en de groei van criminele en terroristische netwerken vormt een bedreiging voor de veiligheid en stabiliteit voor alle landen in de regio. De destabilisatie vormt ook een groot risico voor de EU, in het bijzonder voor de zuidelijke lidstaten die zich geconfronteerd zien met een toestroom van vluchteli ngen uit het door aanhoudend geweld geteisterde land. Het afgelopen jaar heeft de MIVD zijn inspanningen op dit dossier versterkt en zal in 2015 de risico's nauwgezet in kaart blijven brengen.

Golf van Guinee

Gewapende overvallen in de Golf van Guinee namen eind 2014, na een afname van incidenten gedurende de zomermaanden, wederom toe. Hoewel dit fenomeen zich vooral binnen en net buiten de territoriale wateren van Nigeria voordoet, zijn ook activiteiten van vooral Nigeriaanse piraten aan de kusten van andere West-Afrikaanse landen waargenomen. Dit valt samen met de uitbreiding van de olie-industrie in de regio, waardoor deze wateren nu aantrekkelijke doelwitten voor piraterij zijn. Mede gezien de nationale economische- en veiligheidsbelangen in de regio zal de MIVD de veiligheidssituatie in de Golf van Guinee ook in 2015 nauwgezet blijven volgen.

De regeringen van de Economische Gemeenschap van West-Aftikaanse Staten (ECOWAS) en het United States Africa Command (AFRICOM) kennen aan de bestrijding van maritieme criminaliteit in de Golf van Guinee een hoge mate van prioriteit toe. In het kader van het African Partnership Station (APS) oefen- en opwerkprogramma werd afgelopen jaar door diverse teams van de Koninklijke Marine en het Korps Mariniers deelgenomen aan het opwerktraject van West Afrikaanse zeestrijdkrachten. In West-Afrikaanse landen aan de Golf van Guinee kregen Afrikaanse militairen antipiraterij trainingen. Ook nam de Koninklijke Marine deel aan de maritieme oefening Obangame express 2014 voor de kusten van Nigeria en Kameroen. Deze inspanningen werden ondersteund door de MIVD.

Ebola in West Afrika

Sinds maart 2014 is West-Afrika getroffen door een uitbraak van het dodelijke Ebola virus. De uitbraak heeft in 2014 ruim achtduizend mensen het leven heeft gekost. Naast de menselijke tragedie heeft de epidemie aanzienlijke economische, politieke en sociale consequenties in Liberia, Sierra Leone, Guinee en ver daarbuiten. Het is waarschijnlijk dat de Ebola-uitbraak en de daaraan gerelateerde voedselschaarste en stijgende voedselprijzen het risico op politieke en sociale onrust aanzienlijk zal verhogen. Voedselschaarste en verslechterende sociaaleconomische omstandigheden zijn een voedingsbodem voor georganiseerde criminaliteit en terrorisme die in deze regio toch al sterk vertegenwoordigd zijn. Vanuit de MIVD is de ontwikkeling rond Ebola gevolgd, in samenwerking met nationale en buitenlandse partners, om goede analyses over de risico's voor de gezondheid van in West Afrika ingezette Nederlandse militairen te kunnen maken.

Hoorn van Afrika/EUTM Somalië

In 2014 heeft de MIVD onderzoek gedaan naar de verschillende landen in de Hoorn van Afrika, waarbij ook aandacht is besteed aan de onderlinge dynamiek in deze regio. De staatsgrenzen in de Hoorn van Afrika snijden door omvangrijke politiek-etnische gemeenschappen heen, wat op verschillende plaatsen instabiliteit en conflictpotentieel met zich meebrengt. Het belangrijkste veiligheidsprobleem in de regio betreft nog altijd de instabiliteit in Somalië. De buurlanden Ethiopië, Kenia en Djibouti hebben politieke, sociale en economische belangen in Somalië en zijn met troepen actief op Somalisch grondgebied (African Union Mission in Somalia; AMISOM). In Kenia is in 2014 met opluchting gereageerd op het staken van het proces van het International Criminal Court (ICC) tegen president Kenyatta. Het proces tegen vice-president Ruto loopt echter nog altijd. Kenia heeft in 2014 te kampen gehad met verschillende zeer gewelddadige aanslagen in het grensgebied met Somalië die zijn geclaimd door al-Shabaab. Deze aanslagen hebben de regering Kenyatta in ernstige verlegenheid gebracht. Na de aanslag op winkelcentrum Westgate laat AS opnieuw zien dat het bij herhaling in staat is om acties uit te voeren op Keniaans grondgebied, ondanks een gealarmeerd overheidsapparaat. Voor het imago van Kenia in het buitenland, vormt dit een nieuwe tegenslag. Voor Ethiopië is 2014 daarentegen een rustig jaar geweest, zonder grote veranderingen in de binnenlandse politiek of het buitenlandse beleid. Het land maakt zich op voor de algemene verkiezingen van 2015 die naar verwachting gewonnen zullen worden door de regerende coalitie. Dit betekent dat de huidige president Hailemariam Desalegn waarschijnlijk ook na de verkiezingen president blijft. De ontwikkelingen op het gebied van politiek en veiligheid in deze buurlanden hebben een uitstralingseffect op Somalië en vice versa en blijven daarom ook in 2015 onderwerp van onderzoek door de MIVD.

Ook in 2014 waren de activiteiten van al-Shabaab in de Hoorn van Afrika onderwerp van onderzoek voor de MIVD. Het afgelopen jaar heeft al-Shabaab diverse keren bijna alle AMISOM troepenleveranciers (Uganda, Burundi, Kenia, Ethiopië en Djibouti) publiekelijk bedreigd met aanslagen. In Kenia werden het afgelopen jaar diverse aanslagen uitgevoerd. Al-Shabaab is bij diverse van deze aanslagen betrokken geweest. Deze aanslagen vinden ook in steden plaats, die door schepen van de Koninklijke Marine worden aangedaan tijdens havenbezoeken. Zo werd in mei 2014 een dubbele zelfmoordaanslag uitgevoerd in een restaurant in de havenstad Djibouti. Al-Shabaab heeft deze aanslag geclaimd en gewaarschuwd nog een aanslag in Djibouti te gaan plegen zolang de lokale bevolking de Djiboutiaanse regering niet onder druk zet om alle NAVO-militairen uit Djibouti te sturen.

De terroristische dreiging in deze landen blijft ook in 2015 onderwerp van onderzoek door de MIVD. In het noordoosten van Kenia en de kuststrook waaronder de havenstad Mombasa, alsmede in de kuststrook van Tanzania lijkt de radicalisering onder moslimjongeren onverkort door te gaan en steeds vaker gepaard te gaan met geweld. Al-Shabaab zal hier waarschijnlijk in 2015 steeds meer gebruik van proberen te maken. Mogelijk leidt dit ook tot een verder toenemende terroristische dreiging voor de havenbezoeken van de Koninklijke Marine in de regio.

Zuid-Sudan/UNMISS

Medio december 2013 braken in de Zuid-Sudanese hoofdstad Juba gewelddadigheden uit, die volgden op de politieke spanningen binnen een verdeelde Sudan People's Liberation Movement (SPLM). Het in toenemende mate autocratische beleid van de voorzitter van de SPLM, tevens Zuid-Sudanese president, Salva Kiir Mayardit stuitte gedurende 2013 op steeds meer weerstand binnen zijn partij. De voormalige vice-president Riek Machar Teny (Nuer), de belangrijkste dissident binnen de partij staakte na een poging van de regering om hem te arresteren zijn politieke verzet en ontketende een rebellie. De gevechten tussen anti-Kiir elementen en regeringstroepen van de Sudan People's Liberation Army (SPLA) breidde zich snel uit en de veiligheidssituatie verslechterde navenant. Om deze reden werd onder meer besloten tot de evacuatie van Nederlandse staatsburgers. Bij deze succesvolle operatie had de MIVD een ondersteunende rol.

Het regeringsleger wist in januari 2014, met behulp van een Ugandese interventiemacht de rebellen te weren uit de hoofdstad en terug te dringen naar de noordelijke deelstaten Jonglei, Unity en Upper Nile (de Nijl-regio). De rebellen domineren op dit moment het platteland van deze deelstaten, terwijl de overheid de controle heeft over de belangrijkste bevolkingscentra en de olievelden, die onder druk van de gevechten sterk verminderd operationeel zijn. Riek Machar tracht zijn rebellie uit te breiden buiten de Nijl-regio. Hoewel zijn aanhang groeit, heeft dit vooralsnog geringe invloed op de veiligheidssituatie.

Op 23 januari 2014 tekenden president Salva Kiir en de voormalige vice-president Riek Machar, na bemiddeling van de Intergovernmental Authority on Development (IGAD), een cessation of hostilities (CoH). De CoH is het afgelopen jaar bij voortduren geschonden ondanks diverse (her)bevestigingen. De huidige praktijk is dat geen van de partijen zich eraan conformeert en dat verdere onderhandelingen zijn gestagneerd, omdat er geen overeenkomst kan worden bereikt over een bepaalde mate van machtsdeling tussen de strijdende partijen. Het is voorlopig onwaarschijnlijk dat het tot een houdbare politieke oplossing komt en de wederom ingezette verregaande polarisatie onder de bevolking zal waarschijnlijk nog jaren aanhouden.

De Grote Meren/SSD Burundi

De MIVD heeft veelvuldig onderzoek gedaan naar de veiligheidssituatie in de landen rondom de Grote Meren: Burundi, de Democratische Republiek Congo, Rwanda, Uganda maar ook de Centraal Afrikaanse Republiek en Kenia. De crisis in de Centraal Afrikaanse Republiek en de mogelijke inzet van troepen van de Europese Unie kregen in het begin van 2014 de aandacht. Daarna lag de nadruk in 2014 op de veiligheidssituatie in Burundi vanwege de verkiezingen die in 2015 plaats zullen hebben. In Burundi steunt Nederland het Security Sector Development programma en heeft zich met een Memorandum of Understanding hier tot 2017 aan gecommitteerd. Daarnaast oefent personeel van het CLAS twee maal per jaar in Burundi en voert personeel van het CLAS in het kader van het African Contingency Operations and Training Assistance programma trainingen uit voor eenheden van de Burundese en Ugandese krijgsmacht. Deze eenheden worden na afloop van de training ingezet voor vredesoperaties in Somalië. Troepen uit Burundi, de Democratische Republiek Congo, Kenia, Rwanda en Uganda worden daarnaast in het kader van multinationale vredesoperaties ingezet in onder andere de Centraal Afrikaanse Republiek en Zuid-Sudan. In de komende twee jaar moet overigens het merendeel van deze landen naar de stembus voor nieuwe verkiezingen. De verwachte inzet van veiligheidsdiensten, waaronder de krijgsmachten, om deze regimes in het zadel te houden of om de veiligheid in eigen land te waarborgen kan de komende jaren mogelijk een effect hebben op de multilaterale vredesmissies die thans worden uitgevoerd. Het is voorstelbaar dat er daardoor minder troepen beschikbaar zijn voor regionale vredesmissies.

China

In het kader van zijn strategische inlichtingentaak heeft de MIVD ook in 2014 onderzoek gedaan naar het Chinese buitenland-, veiligheid- en defensiebeleid. China is gestaag bezig de militaire capaciteiten te ontwikkelen. De komende decennia zal China in toenemende mate het NAVO-bondgenootschap en het Nederlandse buitenland- en veiligheidsbeleid beïnvloeden.

De situatie in China's maritieme periferie vertoonde in 2014 een wisselend beeld. In de Oost-Chinese Zee, waar China en Japan een territoriaal geschil hebben over de Senkaku/Diaoyu eilanden, was het in 2014 aanzienlijk rustiger dan in voorgaande jaren. Deze kalmte leidde zelfs tot een allereerste ontmoeting tussen de Chinese president en Japanse premier in het najaar van 2014, in Beijing. Spanningen liepen echter op tussen China en Vietnam nadat China in het voorjaar van 2014 een drijvend boorplatform stationeerde in een door beide landen betwist deel van de Zuid-Chinese Zee. Met de terugtrekking van het platform in juli keerde ook de rust in het gebied terug. Chinese activiteiten gericht op het uitbreiden van faciliteiten op een zestal eilanden en riffen in de Spratly-archipel gingen echter geheel 2014 onverminderd door.
Na de allereerste patrouille met een nucleaire aanvalsonderzeeboot in de Indische Oceaan, begin 2014, heeft China deze in de tweede helft van 2014 opgevolgd door een patrouille met een conventionele onderzeeboot. Sinds eind 2014 is er weer een nucleaire aanvalsonderzeeboot actief in de Indische Oceaan. Eind 2014 arriveerde ook de 19e Chinese anti-piraterijtaakgroep in de Golf van Aden om de Chinese inspanningen op dit gebied voort te zetten. De Chinese militaire aanwezigheid in de Golf van Aden heeft hiermee een regulier karakter gekregen en past binnen het Chinese beleid om de People's Liberation Army Navy (PLAN) een belangrijke rol te laten spelen in het beschermen van Chinese overzeese belangen.

Het Chinese streven als een verantwoordelijke grootmacht gezien te worden, zijn energie- en grondstoffenvoorziening veilig te stellen en het creëren van afzetmarkten voor Chinese producten en diensten, leiden tot een groeiend politiek, economisch en militair profiel van China in Afrika en het Midden-Oosten. Daarom verrichtte de MIVD ook in 2014 onderzoek naar de (gevolgen van de) toenemende Chinese activiteiten in deze regio's en een mogelijke rol voor de PLA in het veiligstellen hiervan. Het onderzoek van de MIVD richt zich voornamelijk op die terreinen waar de Chinese militaire aanwezigheid of wapensystemen van Chinese makelij, de Nederlandse belangen raakt.

Ondanks de opkomst van China als grote mogendheid op het wereldtoneel, zal het land – ook op de langere termijn – formeel blijven vasthouden aan de uitgangspunten van respect voor de soevereiniteit en het principe van non-interventie in de binnenlandse aangelegenheden van derde landen. Het zal echter in toenemende mate een flexibele en opportunistische interpretatie van het non-interventieprincipe hanteren.

Latijns-Amerika en de Caraïbische regio

In een gezamenlijk team vergaren AIVD en MIVD inlichtingen en achtergrondinformatie over de regio Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied ten behoeve van de Nederlandse overheid. De Nederlandse krijgsmacht is permanent aanwezig in de Caraïbische delen van het Koninkrijk. Dit is voor de MIVD reden om ontwikkelingen in het gebied, daar waar deze van invloed kunnen zijn op de Nederlandse militaire aanwezigheid, op hoofdlijnen te volgen. De eilanden Sint Eustatius, Saba en Bonaire zijn bijzondere Nederlandse gemeenten. Daarmee reiken de landsgrenzen van Nederland tot in Latijns-Amerika. Datzelfde geldt voor de veiligheidstaken van de AIVD en de MIVD.

Venezuela is het grootste buurland van het Koninkrijk der Nederlanden. Ontwikkelingen in dit land kunnen daarom van invloed zijn op Nederlandse belangen. De afgelopen jaren is de economische situatie in Venezuela verslechterd en is de polarisatie tussen de regerende partij, de PSUV, en de Venezolaanse oppositie toegenomen. De democratische instituties in Venezuela worden steeds verder uitgehold. Verder zet het land de modernisering en opbouw van de nationale strijdkrachten onverminderd voort. Vanwege mogelijke effecten in de regio door een minder stabiele situatie in Venezuela, blijft het noodzakelijk voor de AIVD en MIVD om ontwikkelingen daar te blijven volgen. De verwachting is dat de situatie in Venezuela in 2015 waarschijnlijk eerder slechter dan beter zal worden.

Weerbaar en alert

Onderzoek naar proliferatie

Om de bedreiging die uitgaat van proliferatie het hoofd te bieden zijn internationale verdragen in het leven geroepen, waarbij Nederland is aangesloten. De AIVD en de MIVD doen onderzoek naar landen die ervan worden verdacht dat zij, in strijd met deze internationale verdragen, werken aan het ontwikkelen van massavernietigingswapens of hier al over beschikken. Deze landen worden ‘landen van zorg’ genoemd.

Verspreiding (proliferatie) van massavernietigingswapens wordt wereldwijd beschouwd als een reële bedreiging van de internationale veiligheid.

Dit contraproliferatieonderzoek wordt uitgevoerd door de gezamenlijke Unit Contraproliferatie (UCP) van de AIVD en de MIVD. De UCP informeert de regering op basis van een zelfstandige inlichtingenpositie over relevante ontwikkelingen op dit gebied. Daarnaast richt de UCP zich op het verhinderen van activiteiten door landen van zorg die verwerving van proliferatiegevoelige goederen of kennis tot doel hebben.

Activiteiten en resultaten

In 2014 zijn verschillende zendingen van proliferatiegevoelige goederen (bijvoorbeeld wapens of grondstoffen voor massavernietigingswapens) gestopt. De UCP werkte daarbij nauw samen met onder andere het ministerie van Buitenlandse Zaken, de Douane en met buitenlandse collega-diensten. In 2014 zijn 32 ambtsberichten uitgebracht aan het ministerie van Buitenlandse Zaken ter ondersteuning van het Nederlandse export controlebeleid. Voorts bezochten medewerkers van de UCP instellingen en bedrijven, die grondstoffen of halfproducten leveren die ook voor massavernietigingswapens kunnen worden gebruikt om deze voor te lichten over en te wijzen op mogelijke proliferatierisico’s.

Als gevolg van de ontmanteling van het Syrische chemische wapenprogramma in 2014 is de dreiging van grootschalige inzet van operationele chemische wapens door het regime niet meer aanwezig. Het blijft evenwel mogelijk dat op kleine schaal chemische strijd- en aanslagmiddelen, zoals chloorgas, worden ingezet. Een herstart van een chemisch of biologisch wapenprogramma behoort ook tot de mogelijkheden. UCP heeft de ontwikkelingen rond het nucleaire programma van Iran ook in 2014 gevolgd.

Industrieveiligheid

In het kader van de industrieveiligheid richt de MIVD zich op de beveiliging van materieel en gegevens bij de zogenoemde defensieorderbedrijven. Dit zijn civiele bedrijven die zijn belast met de uitvoering van gerubriceerde of vitale defensieopdrachten voor Defensie of buitenlandse opdrachtgevers. De MIVD verstrekt adviezen over de implementatie van de voorgeschreven beveiligingseisen en controleerde de naleving van het beveiligingsbeleid.

In 2014 zijn vanwege nieuwe gerubriceerde opdrachten circa 190 bedrijven bezocht en gecontroleerd, een toename van 40 tov 2013. In 27 gevallen vond dit plaats (mede) op verzoek van buitenlandse overheden. Het aantal gerubriceerde orders en offertes dat hieraan ten grondslag ligt, vertoont een stijgende trend. Met name het project DBBS (Defensie Beveiligings- en Bewakingssysteem) heeft in dezen voor aanzienlijke toename van de werklast gezorgd.

De MIVD heeft 115 meldingen van incidenten bij de industrie in behandeling genomen. Daarbij is onderzocht of sprake is van Contra Inlichtingen-aspecten (komt het incident mogelijk voort uit een poging tot spionage?) en zijn maatregelen genomen om herhaling te voorkomen.

Steeds meer defensieorderbedrijven ontplooien activiteiten in het buitenland en steeds meer buitenlandse partijen willen belangen verwerven in Nederlandse bedrijven. Dit uitte zich onder andere in een toenemend aantal verzoeken om mensen met een niet-Nederlandse nationaliteit voor gerubriceerde defensie-opdrachten in te zetten. In 2014 werden 91 van dergelijke verzoeken behandeld. Een en ander heeft mogelijk een toename van buitenlandse invloed op de defensie-industrie tot gevolg.

De MIVD draagt actief bij aan de totstandkoming van 14 algemene, bilaterale verdragen op het gebied van informatiebeveiliging (zogenoemde General Security Agreements), voornamelijk met lidstaten van de EU. Daarbij is vooral

Eind 2014 moesten 544 defensie-orderbedrijven in Nederland voldoen aan de Algemene Beveiligingseisen voor Defensieopdrachten (ABDO).

aandacht besteed aan de industrieveiligheidsparagraaf die het wederzijds plaatsen van gerubriceerde opdrachten, zowel in de militaire als in de civiele sfeer moet faciliteren. Voordat de onderhandelingen met de 14 landen kunnen worden hervat is een wijziging in het Nederlandse informatiebeveiligingsbeleid noodzakelijk. De Interdepartementale werkgroep Bilaterale Beveiligingsverdragen onder voorzitterschap van de AIVD heeft hierin het voortouw.

Over mogelijke bezwaren tegen export van sensor-, wapen-, communicatie- en radarsystemen evenals de daaraan gerelateerde technologie heeft de MIVD overleg gevoerd met de Defensie Materieel Organisatie (DMO).

De MIVD heeft veiligheidsbriefings verzorgd voor zowel commerciële bedrijven als voor Defensie. Deze briefings hadden onder meer tot doel de bedrijven te informeren over de veiligheidsrisico's verbonden aan het doen van zaken met buitenlandse afnemers en aan het maken van buitenlandse dienstreizen. Daarnaast besteedde de MIVD, in samenwerking met het Joint Intelligence, Surveillance, Target Acquisition & Reconnaissance Commando (JISTARC), aandacht aan de training van beveiligingsfunctionarissen van de defensieorderbedrijven.
In 2013 is gestart met de herziening van de ABDO, waarbij nauw wordt samengewerkt met de Beveiligingsautoriteit, de defensie-industrie, de Algemene Rekenkamer en andere departementen, zoals Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Veiligheid en Justitie.

De MIVD behandelt ook Requests for Visit (RfV). Deze zijn bedoeld voor Nederlandse defensiemedewerkers die een dienstreis naar het buitenland maken of voor mensen uit andere landen die een Nederlandse defensielocatie willen bezoeken. In 2014 zijn circa 2250 uitgaande en 350 inkomende verzoeken verwerkt voor circa 11.250 reizigers vanuit en 1750 bezoekers aan Defensie. Dat is een stijging ten opzichte van voorgaande jaren. De AIVD behandelt de RfV voor buitenlandse bezoekers aan, en voor reizigers vanuit de Nederlandse defensie-industrie.

In 2014 zijn circa 2250 uitgaande en 350 inkomende verzoeken verwerkt voor circa 11.250 reizigers vanuit het buitenland en 1750 bezoekers aan Defensie.

Meldingen bijzondere voorvallen Nederland en het Koninkrijk

De MIVD heeft in 2014 ruim 1500 meldingen bijzondere voorvallen ontvangen. Dit zijn voornamelijk voorvallen die door de Defensieorganisatie aan de MIVD worden gemeld en meldingen van partnerorganisaties, maar de MIVD ontvangt ook e-mails, brieven en telefonische meldingen van burgers. Een deel van deze meldingen hield een mogelijke bedreiging voor de veiligheid van de krijgsmacht in.
Alle meldingen worden door de MIVD geregistreerd en geanalyseerd. In geval van een (mogelijk) zorgwekkende situatie doet de MIVD verder onderzoek naar de dreiging. Indien noodzakelijk kan de MIVD een derde partij over de (mogelijke) dreiging informeren zodat passende maatregelen kunnen worden genomen. Belangrijke partners binnen de defensieorganisatie zijn bijvoorbeeld de Beveiligingsautoriteit Defensie (BA) en de KMar. Buiten de defensieorganisatie zijn de Nationale Politie en de AIVD partners waar op regelmatige basis mee wordt samengewerkt.

Veiligheidsbevordering (Nederland)

De MIVD heeft bijgedragen aan de nationale veiligheidsoperatie ten behoeve van de Nuclear Security Summit (NSS) in maart 2014. Tijdens de NSS heeft de krijgsmacht belangrijke militaire ondersteuning geleverd aan de civiele autoriteiten. De MIVD heeft in nauwe samenwerking met de AIVD in de aanloop naar en ten tijde van de NSS onderzoek gedaan naar mogelijke dreigingen en deze informatie gedeeld met de Commandant der Strijdkrachten, de Nationale Coordinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) en de Nationale Politie.

De MIVD participeerde ook in 2014 ten behoeve van een ordelijk verloop van nationale evenementen (zoals Prinsjesdag, de Nationale Veteranendag en de Nationale Dodenherdenking) in afstemmingsoverleggen die voorafgaand aan ieder evenement onder coördinatie van de NCTV plaatshebben.

Tevens participeert de MIVD in de stuurgroep dreigingsmanagement onder coördinatie van de NCTV. Deze stuurgroep geeft richting aan de activiteiten die in Nederland worden ondernomen om de (mogelijke) dreiging te kunnen beheersen die gerelateerd is aan potentieel gewelddadige eenlingen.

Extremisme

De MIVD heeft het onderzoek voortgezet naar activiteiten van organisaties en personen die vanuit een linksextreem gedachtegoed het functioneren van de Defensieorganisatie, de defensie-industrie of van militaire bondgenoten op Nederlands grondgebied kunnen schaden. Antimilitaristen en vredesactivisten blijven geïnspireerd door de thema's kernwapens en wapenhandel. Anders dan in de ons omringende landen, zijn hun acties in Nederland niet radicaal of gewelddadig van aard. Ze hadden een demonstratief karakter en leverden slechts in een enkel geval hinder op. Zo was in 2014 o.a. protest uit links-activistische hoek tijdens de NSS en vond in augustus een blokkade voor de ingang van het ministerie van Defensie plaats. De dienst blijft de ontwikkelingen zowel in Nederland als in de ons omringende landen volgen.

Rechts-extremisme binnen de Defensieorganisatie kan de interne veiligheid van de krijgsmacht in gevaar brengen. Ondanks dat de dreiging in Nederland vanuit rechts-extremisme net als voorgaande jaren gering is, blijft het voor de MIVD van belang personen of groepen binnen de Defensieorganisatie die het rechts-extremistische gedachtegoed aanhangen, dan wel (actief) steun verlenen aan rechts-extremistische partijen en organisaties, tijdig te onderkennen. Om deze reden onderzoekt de MIVD alle ontvangen meldingen die te relateren zijn aan (mogelijk) rechts- extremisme nader en neemt indien nodig actie.

Internationaal terrorisme

Mede vanwege de deelname aan internationale militaire missies vormt Nederland een potentieel doelwit voor terroristische aanslagen. De MIVD-onderzoeken op het gebied van contraterrorisme dragen bij aan de bescherming van defensiebelangen in Nederland en daarbuiten. De terroristische dreiging tegen Defensie lijkt vooral te worden gevoed door de mate waarin Nederland wordt verbonden aan de strijd tegen het internationaal terrorisme.

De MIVD heeft in 2014 activiteiten ontplooid om de terroristische dreiging tegen Defensie tijdig te signaleren en te neutraliseren. Zo wordt onder meer islamitische radicalisering binnen de krijgsmacht onderzocht.

Naar aanleiding van beoordelingen van de MIVD over de Defensie gerelateerde terroristische dreiging in Nederland heeft Defensie voorzorgsmaatregelen getroffen om het personeel van Defensie te beschermen. Een voorbeeld hiervan is het niet reizen in uniform tijdens woon- werkverkeer.

Het grensoverschrijdende karakter van terroristische netwerken, de uitwisseling van modi operandi, doelwitkeuzes en de hiermee samenhangende dreiging tegen de krijgsmacht maken een integrale aanpak noodzakelijk. De MIVD voert trend- en fenomeenanalyses uit op het gebied van internationaal terrorisme, alsook specifiek onderzoek naar de verschijningsvormen hiervan in de voor de Nederlandse krijgsmacht belangrijke regio's. De MIVD heeft onder meer onderzoek verricht naar samenwerking tussen al-Qa'ida en gelieerde organisaties in onder andere Afghanistan, Syrië, Irak, Noord-Afrika, de Westelijke Sahel en de Hoorn van Afrika.

Gegevensveiligheid

Op het gebied van (digitale) gegevensveiligheid draagt de MIVD bij door het uitvoeren van digitale onderzoeken en elektronische veiligheidsonderzoeken. Deze onderzoeken zijn zowel actief als reactief van aard.

De elektronische veiligheidsonderzoeken richten zich vooral op het controleren van de technische veiligheid van gespreksruimten en voertuigen, beter bekend als sweeps. In vergelijking met vorig jaar is het aantal aan een onderzoek onderworpen ruimten en voertuigen licht gestegen. Dit wordt mede veroorzaakt door de toegenomen deelname van Defensie aan internationale missies.

Een Digitaal Onderzoek is een technisch Contra-Inlichtingen onderzoek gericht op digitale verwerkingssystemen en de daarbij in gebruik zijnde informatiedragers. Het betreft hier forensisch onderzoek naar computers, laptops, tablets, smartphones, navigatiesystemen, etc. en hun opslagmedia: harde schijven, SSD's, USB sticks, memory cards, diskettes, etc. Dit soort onderzoek is veelal reactief van aard; een onderzoek vindt plaats naar aanleiding van een incident of als onderdeel van een groter CI-onderzoek.

Met digitale onderzoeken gaat de MIVD na of staatsgeheimen zijn gecompromitteerd of daar risico op lopen. Tevens worden digitale onderzoeken benut om inlichtingen te vergaren uit verkregen digitale middelen. Het afgelopen jaar hebben er meer, grootschaligere en complexere digitale onderzoeken

Een Elektronische Veiligheidsonderzoek is een technisch Contra-Inlichtingen onderzoek gericht op de veiligheid van ruimtes als gespreksruimte / verwerkingsruimte voor het bespreken / verwerken van Stg. Geheim of hoger gerubriceerde informatie. Daarbij wordt gekeken naar de aanwezigheid van opname- en afluisterapparatuur, observatieapparatuur, de aanwezige telecommunicatie-infrastructuur en ICT, stralingsaspecten van apparatuur, inkijk mogelijkheden en de geluidsdemping in/van de ruimte. Dit soort onderzoek is veelal proactief van aard; daarvoor in aanmerking komende ruimtes worden periodiek onderworpen aan een technische audit.

plaats gevonden. Defensie heeft minder defensielocaties, dus de beschikbare ruimtes worden intensiever en voor meer doeleinden gebruikt. Daarnaast is het nieuwe werken toegenomen en zijn er ontwikkelingen als 'bring your own device'. Hierdoor wordt het moeilijker om een compartiment in stand te houden waarbinnen gerubriceerde informatie veilig kan worden verwerkt dan wel besproken. De kans op veiligheidsincidenten door het openbaar worden van gevoelige informatie neemt toe en de bijbehorende risico's zijn een permanente zorg van de MIVD. Het digitaal forensische onderzoek en het elektronisch veiligheidsonderzoek moeten continue aan de laatste technische ontwikkelingen voldoen.
Veiligheidsbewustzijn blijft een kernelement in het (proactief) tegengaan van incidenten op het gebied van gegevensveiligheid. De MIVD draagt hieraan bij door het verzorgen van briefings.

Spionage

De activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten in Nederland waren vorig jaar nadrukkelijk gericht op het vergaren van economische, politieke en technologische informatie. Zij richten zich daarbij ook op Defensie en de defensie-industrie.

Buitenlandse inlichtingenofficieren maakten herhaaldelijk gebruik van de open grenzen en de goede verbindingen van Nederland met de ons omringende landen.

De dreiging van spionage tegen Defensie was in 2014 onveranderd hoog en actueel. Dit bleek onder andere bij de inzet van Defensie voor de repatriëringsmissie na de MH-17 ramp. Voor de MIVD betreft deze spionagedreiging de ongeoorloofde vergaring van informatie of ongewenste beïnvloeding door statelijke dan wel niet-statelijke actoren die een bedreiging kunnen vormen voor het optreden van de krijgsmacht, voor de Nederlandse defensie-industrie of voor bondgenootschappelijke organisaties als de NAVO. Deze dreiging doet zich overigens niet alleen voor in Nederland, maar ook in de Caraïbische delen van het Koninkrijk en in missiegebieden.

Cyber

De dreiging van digitale spionage tegen Defensie, defensietoeleveranciers en bondgenootschappelijke netwerken is significant, groeiend en steeds vaker geavanceerd en agressief van aard. Sommige tegenstanders vallen op door de grootschaligheid waarmee zij bedrijfsgegevens of gevoelige overheidsinformatie proberen te stelen terwijl andere bij hun activiteiten veel meer gebruik maken van geavanceerde, technische middelen. De Nederlandse krijgsmacht, defensietoeleveranciers en bondgenootschappelijke netwerken zijn in dat kader een gewild doelwit van digitale spionage gebleken. In 2014 is uit onderzoek gebleken dat netwerken van het ministerie van Defensie doelwit waren van grootschalige spionage-aanvallen. De MIVD verricht daarbij attributieonderzoek en heeft een aantal van deze aanvallen kunnen koppelen aan digitale

Phishing heeft als doel mensen gegevens te ontfutselen. Spear Phishing betreft digitale activiteiten die zich richten op één persoon of een zeer beperkte groep personen in bijvoorbeeld een organisatie, die worden uitgekozen op basis van hun toegangspositie. Naar dit geselecteerde gezelschap van potentiële slachtoffers wordt uitgebreid onderzoek gedaan via sociale media. Met behulp van de informatie die op die manier wordt verkregen, proberen de aanvallers een bericht op te stellen dat zeer relevant lijkt voor het doelwit. Door deze werkwijze is het veel waarschijnlijker dat het doelwit daadwerkelijk slachtoffer wordt van de aanval na te zijn overgehaald bijlagen of hyperlinks te openen.
Watering holes (letterlijk: drinkplaatsen) zijn digitale hinderlagen, vaak gericht tegen een organisatie of een specifieke sector. De aanvaller brengt websites in kaart die door het doelwit regelmatig worden bezocht. Een of meer websites worden vervolgens van kwaadaardige software voorzien om de computers te infecteren waarmee de website wordt bezocht.

Phishing heeft als doel mensen gegevens te ontfutselen. Spear Phishing betreft digitale activiteiten die zich richten op één persoon of een zeer beperkte groep personen in bijvoorbeeld een organisatie, die worden uitgekozen op basis van hun toegangspositie. Naar dit geselecteerde gezelschap van potentiële slachtoffers wordt uitgebreid onderzoek gedaan via sociale media. Met behulp van de informatie die op die manier wordt verkregen, proberen de aanvallers een bericht op te stellen dat zeer relevant lijkt voor het doelwit. Door deze werkwijze is het veel waarschijnlijker dat het doelwit daadwerkelijk slachtoffer wordt van de aanval na te zijn overgehaald bijlagen of hyperlinks te openen.

Watering holes (letterlijk: drinkplaatsen) zijn digitale hinderlagen, vaak gericht tegen een organisatie of een specifieke sector. De aanvaller brengt websites in kaart die door het doelwit regelmatig worden bezocht. Een of meer websites worden vervolgens van kwaadaardige software voorzien om de computers te infecteren waarmee de website wordt bezocht.

spionagecampagnes van specifieke statelijke actoren. De meest gebruikte aanvalsmiddelen zijn spear phishing en watering holes. Deze digitale aanvallen op defensienetwerken onderstrepen het belang om aandacht te blijven besteden aan de bevordering van het beveiligingsbewustzijn van de defensiemedewerkers en de accreditatie van de defensienetwerken. Overigens zijn voor zover bekend geen van deze aanvallen succesvol geweest.

Naast digitale spionage onderzoekt de MIVD ook andersoortige digitale dreigingen zoals verkenningen in het digitale domein door statelijke en state sponsored actoren. De MIVD analyseert voorts offensieve cybervermogens van vreemde mogendheden. Daarbij gaat de aandacht uit naar de vermogens van strijdkrachten en inlichtingendiensten om in het digitale domein systemen te beïnvloeden of te verstoren.
De MIVD heeft binnen de kaders van de Defensie Cyber Strategie in 2014 zijn cyberinlichtingenvermogen verder versterkt. Een effectieve verdediging vereist inzicht in zowel de technische dreiging als de mogelijkheden en intenties van (potentiële) tegenstanders en aanvallers. De MIVD beschikt daarom over inlichtingencapaciteiten om deze informatie te verwerven, te analyseren en daarover tijdig te rapporteren.

Een onderdeel van deze versterking betreft de bundeling van technische kennis en deskundigheid op het gebied van sigint en cyber in de gezamenlijke Joint Sigint Cyber Unit (JSCU) met de AIVD. De JSCU is in de zomer van 2014 operationeel geworden. De MIVD heeft geïnvesteerd in zowel personeel als materieel om het cyberinlichtingenvermogen uit te bouwen. Gezien de toegenomen dreiging in het digitale domein en de groeiende vraag naar inlichtingenproducten blijft dit ook de komende jaren een belangrijk punt van aandacht voor Defensie.

Hoewel technologisch geavanceerde cyber defence oplossingen het een tegenstander moeilijk kunnen maken, constateert de MIVD dat uitstekend beschermde netwerken of systemen desondanks ten prooi kunnen vallen aan spionage-aanvallen. Internationaal zijn er voorbeelden bekend waarbij er sprake was van een soms jarenlange, ongewenste en onopgemerkte presentie in een netwerk. Het is daarom van steeds groter belang dat –naast het nemen van beveiligingsmaatregelen – onderzoek wordt gedaan naar de aanwezigheid van vreemde actoren op netwerken.

De hoeveelheid gevoelige informatie die van de netwerken van overheden, bedrijven of kennisinstellingen verdwijnt door middel van gerichte aanvallen met behulp van digitale spionage, groeit. De netwerken van de Nederlandse defensie-industrie, het ministerie van Defensie of bondgenoten, worden op

dagelijkse basis gescand en aangevallen. Voor een effectieve verdediging zijn voortdurende investeringen in digitale veiligheid en het veiligheidsbewustzijn van het personeel nodig.

De MIVD investeert samen met nationale en internationale partners voortdurend in het verbeteren van de digitale veiligheid van de krijgsmacht, de industrieveiligheid en de veiligheid van bondgenootschappelijke netwerken. De MIVD verhoogt bovendien zijn inspanningen om kwaadaardig verkeer dat gebruik maakt van Nederlandse infrastructuur tegen te gaan. Samenwerking met nationale en internationale partners is daarbij een randvoorwaarde.

Veiligheidsonderzoeken Defensie

De MIVD is bij de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo 1996) belast met de uitvoering van veiligheidsonderzoeken naar (aspirant-)vertrouwensfunctionarissen bij het ministerie van Defensie en een deel van de defensieorderbedrijven. Voor aanstelling op een vertrouwensfunctie is een Verklaring van geen bezwaar (VGB) noodzakelijk.

Alle militaire en de meeste burgerfuncties bij het ministerie van Defensie zijn aangemerkt als vertrouwensfunctie. Een VGB wordt conform de Wvo afgegeven als op basis van een veiligheidsonderzoek blijkt dat sprake is van “voldoende waarborgen dat de (aspirant-)vertrouwensfunctionaris onder alle omstandigheden de uit de vertrouwensfunctie voortvloeiende plichten getrouwelijk zal volbrengen.” Het beoordelingskader bij veiligheidsonderzoeken, dat voortvloeit uit de Wvo, is neergelegd in de Beleidsregel veiligheidsonderzoeken Defensie. welke per 1 november 2013 in werking is getreden. Naast initiële onderzoeken naar sollicitanten en personeel dat in aanmerking komt voor een hoger veiligheidsmachtigingsniveau, voert de MIVD periodiek hernieuwde onderzoeken uit: elke 5 jaar voor het veiligheidsmachtigingsniveau A, elke 10 jaar voor de machtigingsniveaus B en C. Incidenteel worden daarbuiten hernieuwde onderzoeken ingesteld, bijvoorbeeld vanwege een melding van een incident waarbij een medewerker van Defensie is betrokken.

Afhankelijk van het veiligheidsmachtigingsniveau dient betrokkene voor een periode van acht tot tien jaar inzichtelijk te zijn. Voor partners geldt een periode van vijf jaar. Een VGB wordt afgegeven als, over de te beoordelen periode, voldoende gegevens beschikbaar zijn en er voldoende waarborgen zijndat betrokkene zijn of haar vertrouwensfunctie naar behoren zal vervullen. Als betrokkene en/of partner langer dan drie maanden in een land heeft verbleven waar geen naslag mogelijk is, kan niet worden beoordeeld of er voldoende waarborgen zijn. Er is dan sprake van onvoldoende gegevens. Dit is de reden voor het weigeren en/of intrekken van een VGB. Het beleid met betrekking tot langdurig verblijf in het buitenland is in 2013 op punten gewijzigd. Er wordt thans in een aantal gevallen maatwerk geleverd.

In onze mailbox

De MIVD krijgt jaarlijks ongeveer 300 vragen over het veiligheidsonderzoek via het algemene mailadres. Hierbij een voorbeeld van een veel gestelde vraag en antwoord.

Beste MIVD,

Ik ben op een voorlichting voor de Koninklijke Landmacht geweest en daar hebben we ook informatie gekregen over het veiligheidsonderzoek. Nu ben ik ooit in aanraking gekomen met justitie voor winkeldiefstal. Heeft het voor mij zin om te solliciteren?

Groeten,

G.

Beste G.

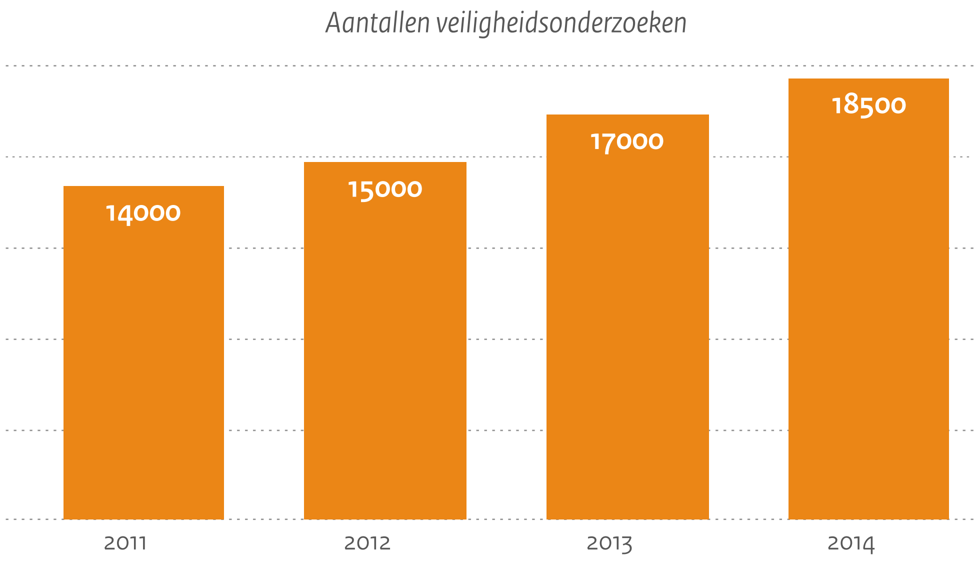
We begrijpen je vraag. Het is alleen niet mogelijk om vooraf garanties te geven over de uitkomst van een veiligheidsonderzoek. Net zo goed als dat je van tevoren geen zekerheid krijgt over het halen van de psychologische keuring. Het veiligheidsonderzoek wordt aangevraagd als je alle selectiegesprekken en keuringen met goed gevolg hebt afgerond.

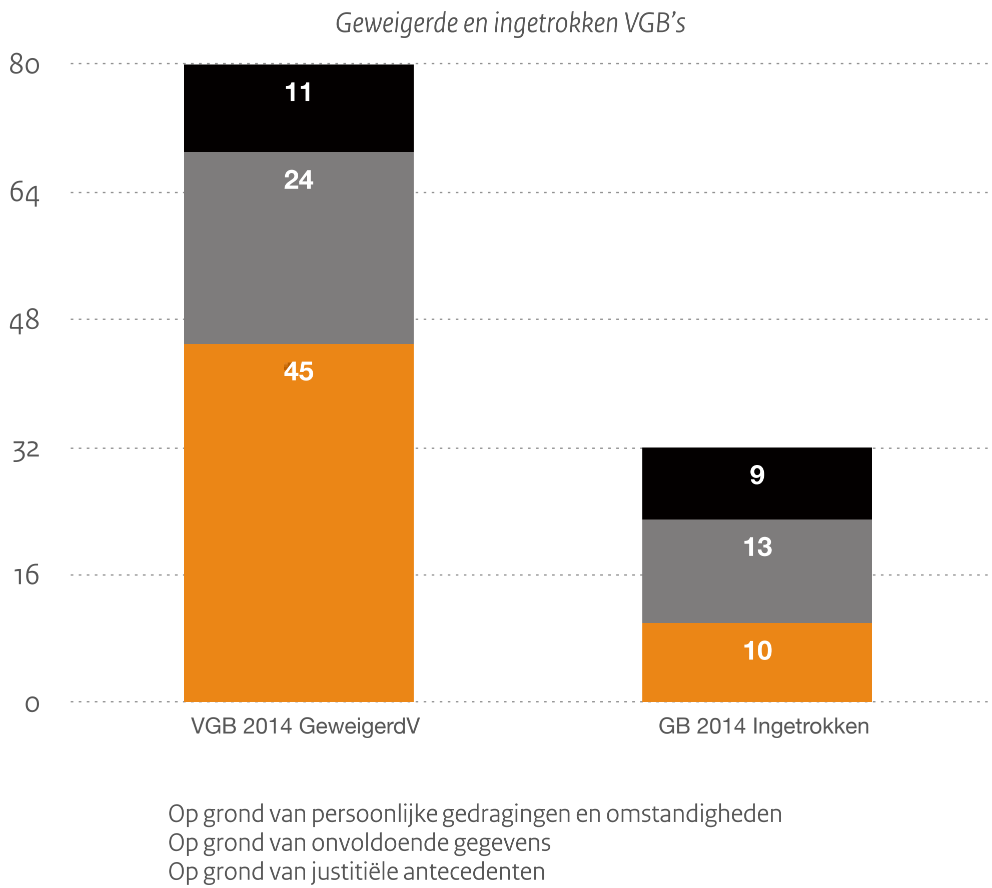
Ieder veiligheidsonderzoek is maatwerk en bestaat uit meerdere onderdelen. In het veiligheidsonderzoek wordt gekeken naar justitiële gegevens, persoonlijk gedrag en omstandigheden van jou en je partner.

Bij justitiële gegevens, zoals een veroordeling of schikking, kijkt de MIVD naar het strafbare feit, de opgelegde straf en je leeftijd destijds. Een HALT straf is geen aanleiding om een verklaring van geen bezwaar te weigeren. Veroordelingen voor drugs-, geweld- en zedenmisdrijven zijn dat wel. Een veroordeling tot 20 dagen of meer gevangenisstraf, tot 40 uur of meer taakstraf en/of tot een geldboete van 1.000 euro of meer voor misdrijven waar 3 jaar of meer gevangenisstraf op staat (zoals oplichting, afpersing, etc.) zijn ook aanleiding om een verklaring van geen bezwaar te weigeren. Meer informatie over het veiligheidsonderzoek kun je teruglezen in de voorlichtingsbrochure op defensie.nl.

Met vriendelijke groeten,

Bureau communicatie MIVD

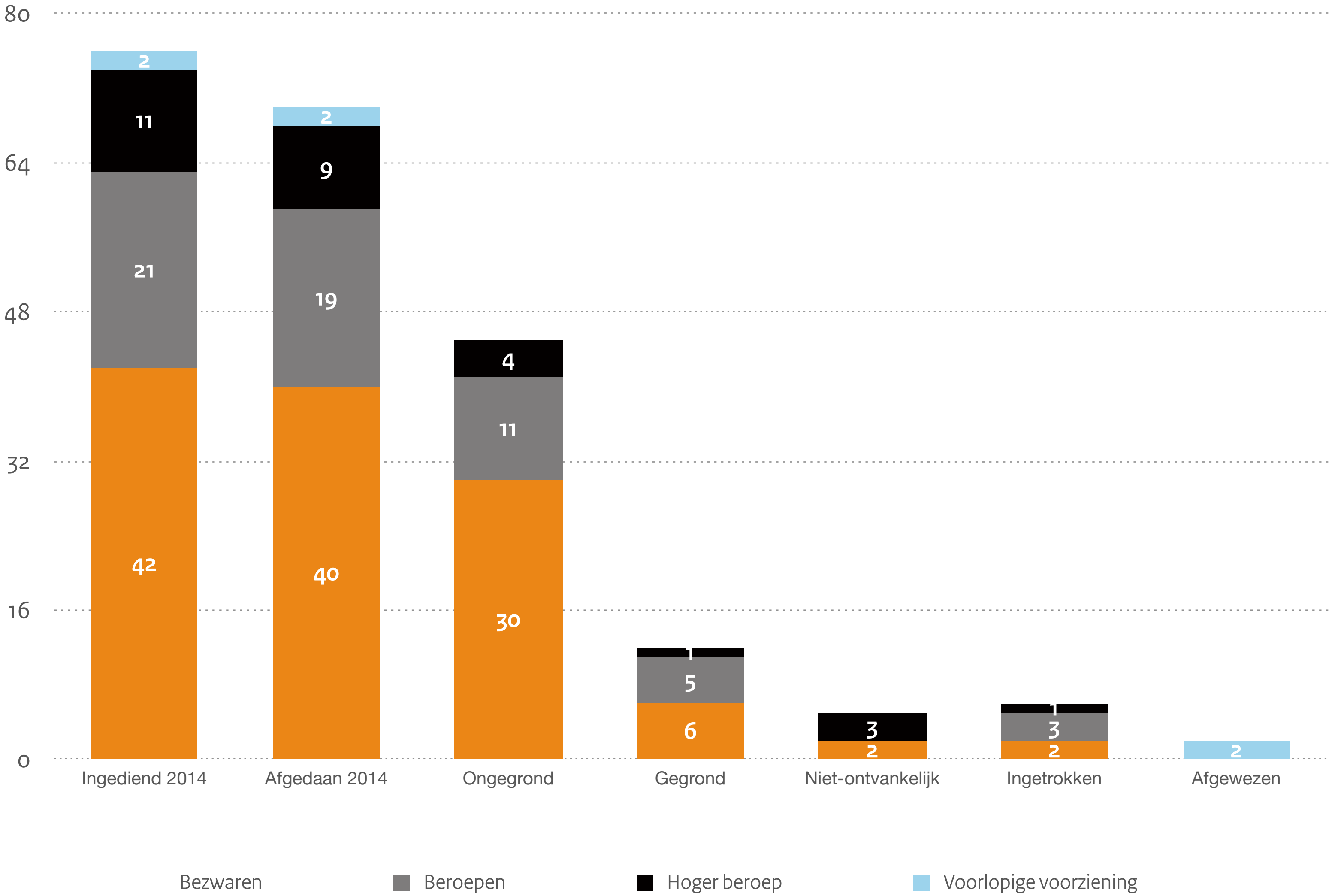

Op 31 december 2014 was 95% van de in 2014 aangevraagde veiligheidsonderzoeken binnen de wettelijke termijn van acht weken afgerond. Voor de veiligheidsonderzoeken ten behoeve van de werving was dit 97%. In 2014 zijn 80 VGB's geweigerd en 32 VGB's ingetrokken.

Naar aanleiding van de besluiten veiligheidsonderzoeken hebben verschillende mensen bezwaar aangetekend en/of zijn in hoger beroep gegaan. Onderstaand in de tabel een overzicht van de afhandeling van bezwaar- en (hoger)beroeps-procedures naar aanleiding van besluiten veiligheidsonderzoeken

Afhandelingen van bezwaar- en (hoger)beroepsprocedures naar aanleiding van besluiten veiligheidsonderzoeken

Samenwerking

Nationale samenwerking

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)
De samenwerking met de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) is goed. Het uitgangspunt is samenwerken, tenzij. MIVD en AIVD beschikken over enkele gemeenschappelijke (project)teams en er loopt een onderzoek naar de inrichting van een gezamenlijke eenheid voor veiligheidsonderzoeken. De ministers van Defensie en Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties hebben besloten tot een onderzoek naar de gezamenlijke huisvesting van beide diensten. In 2015 worden de uitkomsten van het onderzoek gepresenteerd en volgt een besluit.

Gemeenschappelijke teams MIVD – AIVD
Unit Contraproliferatie
Team Caraïbisch gebied
Projectteam Syrië/Libanon
Joint SIGINT-Cyber Unit

Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV)
De MIVD levert de Nationale Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) informatie over netwerken, personen, objecten en diensten met militaire relevantie, waar dreiging vanuit gaat en waarmee een nationaal belang is gemoeid. De NCTV kan mede op basis van deze informatie beveiligingsmaatregelen nemen. De MIVD, de AIVD en de Landelijke Eenheid van de Nationale Politie, participeren onder leiding van de NCTV in het Afstemmingsoverleg Bewaken en Beveiligen (ABB) over de diverse dreiginginschattingen en – analyses, bijvoorbeeld van grote evenementen als de Nationale Dodenherdenking en Prinsjesdag. Naast het ABB neemt de MIVD ook deel aan het Afstemmingsoverleg Bewaking Beveiliging en Alertering (ABBA) en aan de Stuurgroep Dreigingsmanagement.

De MIVD werkt samen met het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) om door uitwisseling van informatie effectiever antwoord te kunnen geven op bedreigingen in het digitale domein.

Contra Terrorisme Infobox
Door de toegenomen dreiging uit jihadistische hoek is de bijdrage van de MIVD aan de taken van de Contra Terrorisme (CT) Infobox in 2014 geïntensiveerd. De CT Infobox verzamelt en analyseert informatie over netwerken en personen die betrokken zijn bij terrorisme en daaraan te relateren radicalisering. De CT Infobox adviseert binnen het samenwerkingsverband of aan derden over de wenselijkheid van de verstrekking van gegevens en over de mogelijkheden om strafrechtelijk, vreemdelingrechtelijk, bestuurlijk of inlichtingenmatige maatregelen te nemen. De maatregelen kunnen preventief, repressief of verstorend zijn.

De CT Infobox is een samenwerkingsverband van
- MIVD
- AIVD
- Landelijke Eenheid van de Nationale Politie
- Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)
- Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst (FIOD)
- Financial Intelligence Unit (FIU)
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)
- Koninklijke Marechaussee (KMar)
- het Openbaar Ministerie (OM)

Defensie Inlichtingen en Veiligheidsnetwerk
Een van de speerpunten van de Commandant der Strijdkrachten is informatiegestuurd optreden. Dit betekent dat voorafgaand aan een militaire inzet veel informatie over het inzetgebied bekend moet zijn. Deze informatie bepaalt mede de wijze van inzet. Om aan deze voorwaarde kunnen voldoen, is samenwerking op inlichtingen en veiligheid binnen Defensie een vereiste. Het netwerk, waar alle partijen binnen Defensie die inlichtingen en/of veiligheid in hun pakket hebben aan deelnemen, is het platform waar de inrichting en intensivering van de samenwerking wordt gerealiseerd.

Defensie Computer Emergency Response Team (DefCERT)
De MIVD werkt nauw samen met DefCERT ter bevordering van de veiligheid van defensienetwerken. MIVD en DefCERT onderzoeken samen cyberincidenten en treffen voorzorgsmaatregelen tegen digitale aanvallen, gericht tegen Defensie netwerken. DefCERT ondersteunt de MIVD bij attributieonderzoek naar digitale dreiging door statelijke actoren.

Platform Interceptie Decryptie en Signaalanalyse (PIDS)
Het Platform Interceptie Decryptie en Signaalanalyse is een interdepartementaal platform voor onderzoek en advies, uitwisseling van expertise en het uitvoeren van projecten. Het platform dient tevens als intermediair tussen aanbieders van telecommunicatiediensten en -netwerken en de behoeftestellende autoriteiten zoals OM, opsporingsdiensten en MIVD en AIVD.

Platform 13
Platform 13 is een overleg tussen telecommunicatiediensten en overheidspartijen. Artikel 13 van de Telecommunicatiewet regelt het tappen van data- en communicatieverkeer. Indien de MIVD een behoefte heeft om taps aan te sluiten, dient het een verzoek in bij de Landelijke Eenheid van de Nationale Politie, indien het verzoek van de Koninklijke Marechaussee afkomstig is en bij de AIVD indien het verzoek afkomstig is van de MIVD.

CAT-5
De samenwerking tussen de MIVD, de AIVD, de NCTV, de Politie en het OM op het gebied van cybersecurity is verder versterkt met het samenstellen van een gezamenlijk Cyber Analyse Team-5, genaamd CAT-5. Deze bestaat uit medewerkers van de genoemde partijen, behalve het OM. Het CAT-5 is in Zoetermeer gevestigd en verricht zijn werkzaamheden gedurende 2 dagen in de week. Met het oog op het borgen van de nationale veiligheid wordt in het CAT-5 een pilot uitgevoerd waarin wordt gewerkt aan de gezamenlijke analyse van botnets.

Een botnet is een softwarerobot, die een computer kan overnemen. Botnets worden vooral gebruikt voor DDOS-aanvallen. Er wordt een grote hoeveelheid besmette computers in gezet om een site plat te gooien door grote hoeveelheden "verzoeken" naar de website te sturen, waardoor die overbelast raakt.

DCC
Om operationele cybercapaciteiten bij Defensie te kunnen opbouwen is in 2014 het Defensie Cyber Commando (DCC) opgericht. Het DCC zorgt voor de coördinatie tussen de verschillende defensieonderdelen en hun digitale capaciteiten. Dit waarborgt de optimale benutting van cybermiddelen ten behoeve van de ondersteuning van militaire operaties en voorkomt doublures binnen de defensieorganisatie. De samenwerking zal in 2015 verder worden onderzocht en uitgebreid. De samenhang en samenwerking is een prominent onderdeel van de vernieuwde Defensie Cyber Strategie.

Internationale samenwerking

De MIVD heeft niet de mogelijkheid om (geheel) met eigen middelen informatie te verzamelen en te verwerken over alle relevante ontwikkelingen in de wereld. Dit geldt ook voor het overgrote deel van de inlichtingendiensten wereldwijd.

Een goede samenwerkingsrelatie met buitenlandse diensten is daarom van zeer groot belang. Dat geldt ook voor goede aansluiting binnen bondgenootschappelijke verbanden en gelegenheidsverbanden waarin de krijgsmacht operaties uitvoert. Dit past in het defensiebrede thema 'bundeling van krachten'. Samenwerking van de MIVD met gelijkgestemde partners leidt daarbij tot een betere informatiepositie en tot het behalen van schaalvoordelen.

Het inlichtingenwerk kent wel beperkingen bij een verregaande internationale samenwerking. Inlichtingen zijn een basiscapaciteit waarover de Nederlandse krijgsmacht, ook als onderdeel van grotere (internationale) samenwerkingsverbanden, op eigen kracht moet kunnen beschikken ter ondersteuning van missies. De Commissie Evaluatie Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (Commissie Dessens) heeft in 2013 het belang van zelfstandig ingewonnen inlichtingen nogmaals benadrukt. Eerder kwam ook de Commissie van Onderzoek Besluitvorming Irak (Commissie Davids) tot deze slotsom. Daarnaast is de alledaagse realiteit dat inlichtingen niet zomaar breed gedeeld worden. De aloude afspraak tussen inlichtingendiensten luidt Quid pro quo (voor wat hoort wat) en daarin staat de betrouwbaarheid van een samenwerkingspartner centraal. Het vermogen om (zelfstandig) kwalitatief hoogwaardige inlichtingen te genereren bepaalt mede de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van een partner binnen coalitieverband. Bij het delen van informatie met partners is voor de MIVD de Nederlandse wetgeving leidend.

Bilaterale samenwerking

De MIVD werkt samen met buitenlandse partnerdiensten, maar ook met internationale organisaties, instituten en instellingen. Het partnerveld van de MIVD is voortdurend in beweging. Van nieuwe partners wordt verwacht dat zij een bijdrage kunnen leveren aan het versterken van de informatiepositie. Tegelijkertijd wordt de samenwerking met partners die niet meer bijdragen aan de informatiepositie (bijvoorbeeld door een gewijzigde taakstelling) afgebouwd. De aandachtsgebieden van de MIVD zijn leidend in het aangaan van relaties en verschuiven in de loop van de tijd.

De MIVD gebruikt het Strategisch Relatiemanagement (SRM) als instrument om sturing te geven aan internationale en nationale samenwerking. Het SRM maakt het belang van de geïdentificeerde partners inzichtelijk en geeft richting aan de uitvoering van partnergerelateerde activiteiten. SRM vormt een onderdeel van het integrale besturingsmodel van de MIVD (wegen en prioriteren). Per partner wordt een wegingnotitie geschreven die ingaat op alle relevante informatie betreffende de relatie tussen de MIVD en die partner. De wegingnotitie vormt ook de basis voor de verantwoording over de omgang met de partner. De wegingsnotitie gaat daarom in op de mensenrechtensituatie in het land en de democratische inbedding, de taken en bevoegdheden van de partnerdienst. In 2014 is een aanvang gemaakt met het opstellen van de wegingnotities voor de bestaande strategische partners.

De verbetering en intensivering van de nationale en internationale samenwerking is in 2014 ondergebracht als speerpunt voor de komende jaren. Naast het verder verfijnen van de toepassing van het SRM wordt de samenwerking met de AIVD op dit terrein verder geïntensiveerd. Ook vindt er een inventarisatie plaats van kansrijke strategische relaties binnen en buiten de overheid die in potentie kunnen bijdragen aan de taakuitvoering van de MIVD. Hierbij wordt ook gekeken naar kansen op het gebied van kennis, techniek, innovatie en opleiding en training.

Multilaterale samenwerking
De multilaterale samenwerking op inlichtingengebied speelt zich vooral af binnen de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en de Europese Unie (EU). De MIVD draagt bij aan de beantwoording van de inlichtingenbehoefte van beide organisaties door mee te schrijven aan strategische inlichtingenproducten en door incidentele vragen te beantwoorden. Daarnaast neemt de MIVD namens Nederland deel aan diverse beleidsmatige werkverbanden op het gebied van inlichtingen, zoals voor doctrine vorming en standaardisatie. Bij de ondersteuning van NAVO en EU speelt de zogenaamde third party rule een belangrijke rol. Deze vuistregel betekent dat inlichtingendiensten informatie van partners slechts aan derden mogen verstrekken, wanneer de partner van wie de informatie afkomstig is, daarvoor toestemming heeft verleend.

Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO)
De MIVD draagt bij aan diverse strategische en operationele NAVO-inlichtingenproducten. Hiermee biedt de dienst ondersteuning aan de planning en uitvoering van NAVO-missies. Daarnaast wordt binnen de NAVO op beleidsmatig terrein samengewerkt. Het Military Intelligence Committee (MIC), dat twee keer per jaar bijeenkomt, is het hoogste NAVO-orgaan op inlichtingenterrein en wordt gevormd door de militaire inlichtingendiensten van de NAVO-landen. De directeur MIVD is lid van het MIC. Het MIC neemt beslissingen op het gebied van inlichtingen en veiligheid en adviseert het Militair Comité van de NAVO over te nemen besluiten op dit vlak.

In september 2014 namen de regeringsleiders van de NAVO lidstaten deel aan de Wales Summit. Zij spraken onder meer over de toekomst van de NAVO en over een antwoord op de dreigingen en ontwikkelingen in bijvoorbeeld Oekraïne en Midden-Oosten. De regeringsleiders verklaarden dat de NAVO moet veranderen om op nieuwe dreigingen snel een antwoord te hebben. Tijdens de top is besloten tot uitbreiding resp oprichting van de Joint Expeditionary Force (JEF) en de Very High Readiness Joint Task Force. Nederland neemt aan beide deel. Ten behoeve van snelle inzet van eenheden versterkt de NAVO zijn inlichtingenpositie en het strategisch bewustzijn. Meer samenwerking is daarvan een deel. De MIVD draagt daar actief aan bij en zal dat in de komende jaren blijven doen.

Een van de elementen van de voorgenomen hervormingen is het stroomlijnen van het NAVO-inlichtingenproces. De MIVD is betrokken bij de ontwikkeling van Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance (JISR) waarbij de

noodzaak tot delen (need to share) een uitgangspunt wordt, in plaats van te beperken tot een eenzijdige beoordeling van de informatie die men mag weten (need to know). Dat betekent overigens niet dat de bondgenoten automatisch alles delen. De NAVO wil procedures en technologie faciliteren om het delen van inlichtingen te bevorderen, waarbij de beveiliging van data en netwerken

gewaarborgd wordt. Op die manier hebben bondgenoten een totaalbeeld wanneer zich een crisis voordoet en kunnen NAVO-beleidsmakers goed onderbouwde en tijdige besluiten nemen.

Binnen de NAVO worden inlichtingen uitgewisseld via het gerubriceerde computernetwerk Battlefield Information Collection and Exploitation Systems (BICES). BICES speelt in toenemende mate een belangrijke rol in de internationale, in coalitie verband georganiseerde strijd tegen ISIS omdat het de deelnemende landen de mogelijkheid biedt om veilig met elkaar te kunnen communiceren zonder dat er een grote inspanning hoeft te worden geleverd met het opzetten van een volledig nieuw netwerk. Het belang van BICES, oorspronkelijk een inlichtingennetwerk is hiermee voor de inzet van de Nederlandse krijgsmacht fors toegenomen. Als gevolg hiervan is meer aandacht besteed aan het moderniseren en rond de klok kunnen beheren van BICES.

Europese Unie (EU)
De EU heeft in de loop der jaren haar eigen buitenlands- en veiligheidsbeleid ontwikkeld. Zo wil de EU haar bijdrage leveren aan een veiliger wereld met EU vredesmissies. Voor de inlichtingenondersteuning van EU-missies worden militaire inlichtingen uitgewisseld met het inlichtingendirectoraat van de EU Militaire Staf. Daarnaast werkt de MIVD samen met het EU Situatiecentrum, met het EU Satellietcentrum en met het EU Defensieagentschap. Door de toename van het aantal EU-missies en door de uitrol van de EU ambassades overal ter wereld groeit de vraag naar MIVD inlichtingenproducten.

Multinational Industrial Security Working Group (MISWG)
De MIVD participeert in de Multinational Industrial Security Working Group (MISWG). Dit informele samenwerkingsverband van NAVO lidstaten, aangevuld met enkele Europese landen heeft als doel procedures en werkwijzen van de deelnemende landen op het gebied van industrieveiligheid op elkaar af te stemmen. De MIVD heeft in 2014 met de AIVD de algemene MISWG bijeenkomst in Boekarest bijgewoond en geparticipeerd in ad-hoc-werkgroepen die zich buigen over diverse thema's. Cybersecurity in de defensie-industrie staat hoog op de agenda.

Verantwoording

Inzet bijzondere bevoegdheden
De inzet van bijzondere bevoegdheden door de MIVD om informatie te verwerven is in de wet vastgelegd. De MIVD maakt steeds een zorgvuldige afweging over noodzaak, proportionaliteit (weegt het middel op tegen het te bereiken doel) en subsidiariteit (wordt voor het lichtst mogelijke middel gekozen) van de in te zetten bijzondere bevoegdheid. Daarnaast is het belangrijk dat de MIVD op belangrijke dossiers over een (grotendeels) onafhankelijke inlichtingenpositie beschikt. Waarbij de MIVD niet afhankelijk is van informatie van anderen, waarvan de juistheid niet kan worden vastgesteld.

Nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
In 2013 heeft de Commissie Evaluatie Wiv 2002, beter bekend als de Commissie Dessens, de Wiv 2002 geëvalueerd. In het rapport komt naar voren dat de wet aan herziening toe is, waarbij gezocht moet worden naar een nieuwe balans tussen veiligheid en privacy. Op 11 maart 2014 heeft het kabinet een reactie op het rapport gegeven. Het kabinet onderschrijft daarin in algemene zin de conclusie dat de Wiv 2002 op een aantal punten toe is aan modernisering en dat een aantal aanpassingen gewenst is in de procedures van de inlichtingen- en

veiligheidsdiensten. Het kabinet volgt de commissie daarom in het merendeel van haar aanbevelingen. Op 21 november 2014 is het kabinetsstandpunt over de herziening van het interceptiestelsel uitgebracht waarin de contouren van het beoogde stelsel en de extra waarborgen zijn geschetst.]

Om een zorgvuldige afweging van belangen te waarborgen, is er een uitgebreid stelsel van procedures en intern en extern toezicht. Al deze maatregelen en toezicht waarborgen dat de MIVD op integere wijze invulling geeft aan zijn wettelijke taken.

RIV
De Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (RIV) is een onderraad van de Ministerraad waar de volgende bewindslieden in zitten:
• de minister-president
• de viceminister-president
• de minister van Defensie
• de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
• de minister van Buitenlandse Zaken
de minister van Veiligheid & Justitie
De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), de directeur-generaal AIVD en de directeur MIVD zijn aanwezig bij de vergaderingen van de RIV.

CVIN
Het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN) is het ambtelijk voorportaal voor de Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (RIV). Het CVIN staat onder leiding van de coördinator voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, tevens secretaris-generaal van het ministerie van Algemene Zaken. De directeur MIVD en de directeur-generaal AIVD zijn, met de Nationale Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid en de Directeur-generaal Politieke Zaken van het ministerie van Buitenlandse Zaken lid van het CVIN.

VCD en CIVD
De minister van Defensie draagt de politieke verantwoordelijkheid voor het functioneren van de MIVD en legt daarover, zoveel als mogelijk in de openbaarheid verantwoording af in het parlement. Openbare informatie wordt gedeeld met de Vaste Commissie Defensie (VCD). Niet-openbare informatie deelt de minister met de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD),

bestaande uit de fractievoorzitters van de Tweede kamer. Bij vergaderingen tussen CIVD en de minister is ook de directeur MIVD aanwezig.

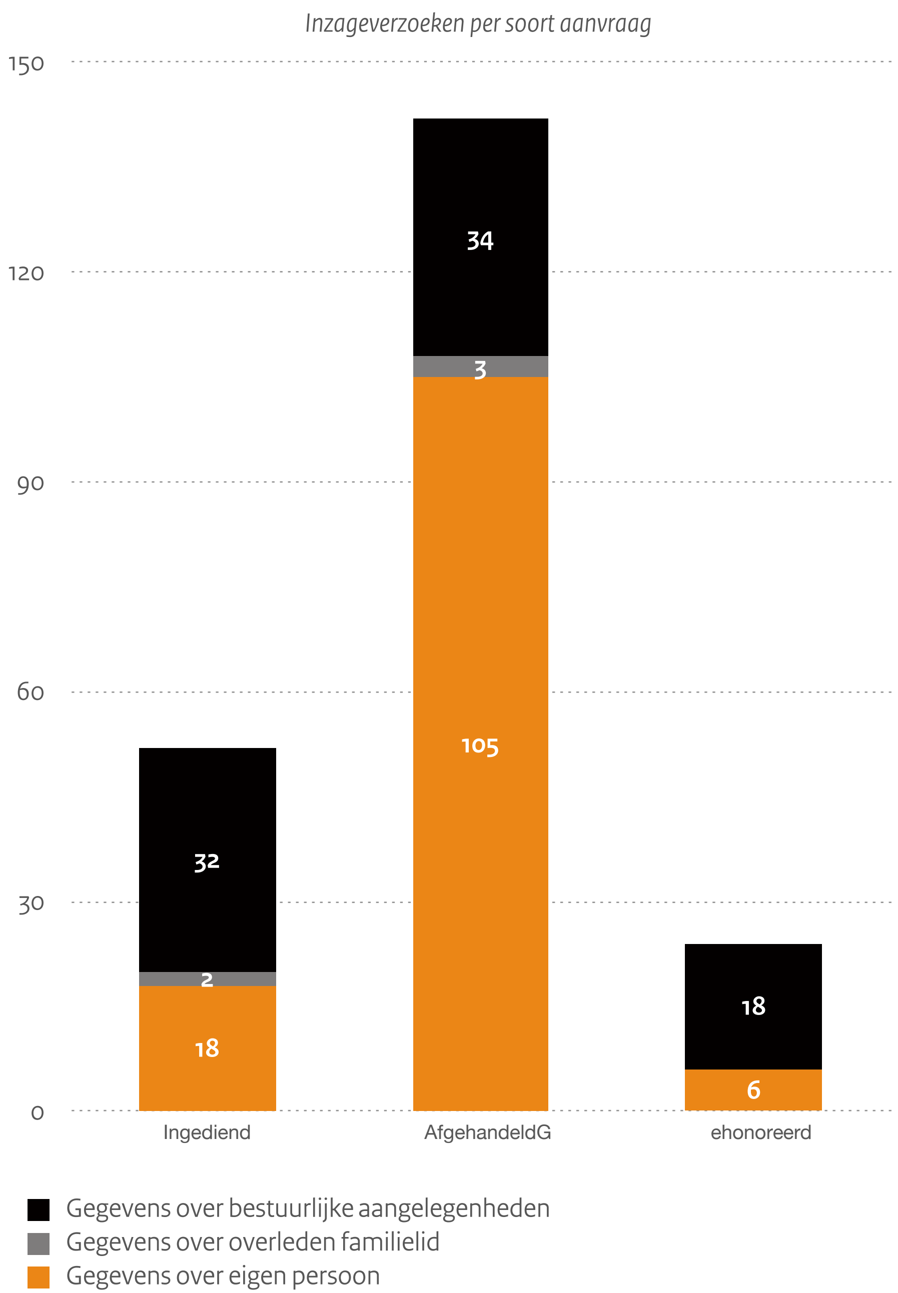
CTIVD
De Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) is een onafhankelijke commissie die toeziet op een rechtmatige toepassing van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002) en de Wet op de veiligheidsonderzoeken (Wvo) door de MIVD en AIVD. De CTIVD is daarnaast onafhankelijk adviseur bij de behandeling en beoordeling van klachten over het optreden van de MIVD. www.ctivd.nl

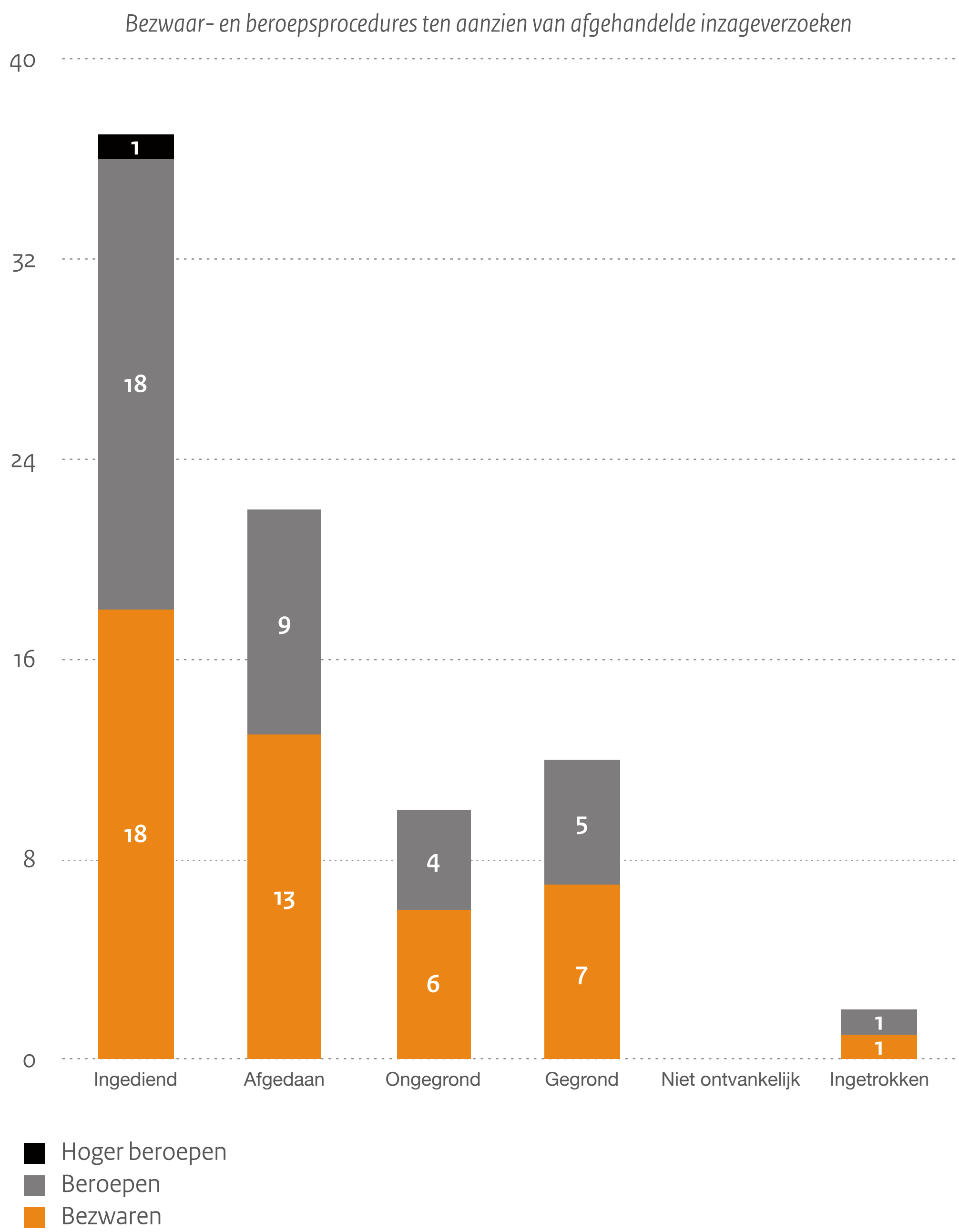
In 2014 heeft de CTIVD over de MIVD één toezichtsrapport vastgesteld. Het betreft een rapport naar de gegevensverwerking van AIVD en MIVD op het gebied van telecommunicatie. In 2014 onderzocht de CTIVD verder de rechtmatigheid van de samenwerking van de MIVD met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten en een tweetal signals intelligence (sigint)operaties van de MIVD. De toezichtsrapporten over deze onderzoeken zullen naar verwachting in 2015 verschijnen.

Notificatie
In de Wiv 2002 is een notificatieverplichting opgenomen. Deze verplichting houdt in dat vijf jaar na de beëindiging van enkele specifieke bijzondere bevoegdheden wordt onderzocht of de persoon in kwestie daarover kan worden geïnformeerd. In 2014 heeft notificatieonderzoek twee keer geleid tot het uitbrengen van een notificatieverslag. De CTIVD wordt over de uitvoering van de notificatieverplichting geïnformeerd

Inzageverzoeken
Op basis van de Wiv 2002 heeft iedereen de mogelijkheid om een aanvraag te doen naar eventueel bij de MIVD vastgelegde gegevens. Als deze gegevens niet langer actueel zijn voor de taakuitvoering van de MIVD en in deze gegevens geen bronnen of werkwijzen van de dienst worden onthuld, kunnen deze in aanmerking komen voor openbaarmaking. Tegen weigering tot openbaarmaking is het mogelijk bezwaar en beroep aan te tekenen. De bezwaren worden door een onafhankelijke commissie behandeld.

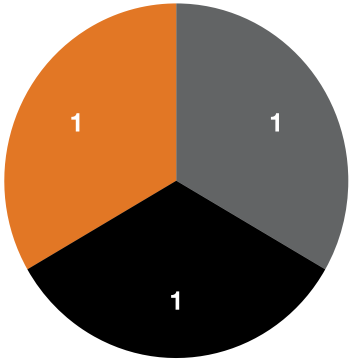

Inzageverzoeken per soort aanvraag
150
120
90
60
30
0
34
3
105
32
2
18
18
6
Ingediend
AfgehandeldG
ehonoreerd
Gegevens over bestuurlijke aangelegenheden
Gegevens over overleden familielid
Gegevens over eigen persoon

Bezwaar- en beroepsprocedures ten aanzien van afgehandelde inzageverzoeken
40
32
24
16
8
0
1
18
18
9
13
4
6
5
7
1
1
Ingediend
Afgedaan
Ongegrond
Gegrond
Niet ontvankelijk
Ingetrokken
Hoger beroepen
Beroepen
Bezwaren

Klachten
Klachten over het optreden van de MIVD kan men indienen bij de minister van Defensie. De CTIVD adviseert bij de behandeling van de klacht. Indien een klachtindiener zich niet in de afhandeling van de klacht kan vinden, kan hij zich wenden tot de Nationale Ombudsman.

Aantal ingediende en behandelde klachten

Ongegrond
(Deels) gegrond
Niet in behandeling genomen

Auditdienst Rijk/ Algemene Rekenkamer
De controle op de uitgaven uit de open begroting wordt uitgevoerd door de Auditdienst Rijk. De controle van het Niet Beleidsartikel Geheime Uitgaven is conform de Comptabiliteitswet toebedeeld aan de President van de Algemene Rekenkamer. Deze heeft de controle gedelegeerd aan de Auditdienst Rijk.

Media
De MIVD heeft geen actief mediabeleid. Dit betekent dat de MIVD zelden journalisten benadert voor artikelen of interviews. Pers- en publieksvragen worden zo snel en volledig mogelijk beantwoord, zonder geheime informatie vrij te geven.

In 2014 ontving de MIVD voornamelijk persvragen over veiligheidsonderzoeken, het jaarverslag 2013, beveiligingsmaatregelen bij Defensie, de Joint Sigint Cyber Unit, bezuinigingen bij de MIVD, cyber incidenten en individuele rechtszaken over de verklaring van geen bezwaar.
Deze publieksvragen hebben betrekking op (veiligheids)meldingen, veiligheidsonderzoeken, industrieveiligheid, inzageverzoeken en vacatures.

Spanningsveld
Er zit een spanningsveld tussen publieke rapportage en het werk van een inlichtingen- en veiligheidsdienst. Tussen niets zeggen en alles prijsgeven zit een

In 2014 ontving de MIVD 1275 publieksvragen en meldingen via het algemene e-mailadres.

wereld van verschil, maar het actuele kennisniveau, de bronnen en de werkwijze mogen niet openbaar worden gemaakt. Dat legt grote beperkingen op aan de mate van openbaarheid. Bescherming van Defensiemedewerkers in het veld, werkwijze en informatiepositie van de MIVD dient een groter belang dan openbaarheid. De MIVD gaat bijvoorbeeld nooit in op individuele zaken die bij de rechter liggen, personeelsvertrouwelijk zijn of de privacy van de betrokkene kunnen schaden. Bij overige vragen maakt de MIVD altijd een afweging of beantwoording van de persvraag de werkwijze of het actueel kennisniveau van de MIVD kan prijsgeven, niet in strijd is met de wettelijk bepaalde bronbescherming of militaire operaties in gevaar kan brengen.

Colofon

20 april 2015

Dit is een uitgave van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD)

Vormgeving: Crossmedia, Media Centrum Defensie
Fotografie: Mediacentrum Defensie en Richard van Elferen (Mediatheek Rijksoverheid)